

S U O M A L A I S E N N E U L E E N A I K A

AURA ERVOLA
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU
MUOTOILU
TEKSTIILISUUNNITTELU
VANTAA, KEVÄT 2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Aura Ervola
Otsikko	Suomalaisen neuleen aika
Aika	16.5.2017
Sivumäärä	62
<hr/>	
Tutkinto	Muotoilija
<hr/>	
Koulutusohjelma:	Muotoilun koulutusohjelma
<hr/>	
Suuntautumisvaihtoehto:	Tekstiilisuunnittelu
<hr/>	
Ohjaajat:	Lehtori Tuija Nieminen Lehtori Tiina Karhu

Opinnäytetyöni kartoitti suomalaisten suhdetta neuleeseen viimeisen 100 vuoden aikana. Tutkin neuleeseen, neulomiseen ja villalankaan kytkeytyviä ajatuksia Suomen itsenäisyyden ajalta. Tutustuin neuleen asemaan vuosikymmen kerrallaan ja valoitin, miten pula-aika, teollistuminen, uudet materiaalit, naisten asema ja muut asiat ovat vaikuttaneet suomalaisten ajatuksiin neuleesta. Kartoitin suomalaisten neuletehtaiden asemaa ennen ja nyt ja pohdin, onko teollisuudella mahdollisuuksia Suomessa. Kurkistin myös, mikä tilanne tehtailla on nykyään ja mikä se oli ennen.

Opinnäytetyössäni käytin tutkimusmenetelminä tiedonhankinnassa dokumentoitua aineistoa: lehtiä, kirjoja, aiempia tutkimuksia ja tulevaisuuden ennakkointia.

Kartoituksen tilasi Metropolia Amk:n Tekstiilisuunnittelun koulutusohjelma käytettäväksi osana Metropolia Amk:n Helsingin Kattilahallissa syksyllä 2017 järjestettävää FinVillaGe-hanketta.

Avainsanat: neule, villa, Suomen neuleen historia, neuleteollisuus, käsinneulominen

ABSTRACT

Author(s)	Aura Ervola
Title	Time of the Finnish Knitting
Date	16.5.2017
Numer of pages	62
<hr/>	
Degree	Bachelor of Culture and Arts
<hr/>	
Degree programme	Design
<hr/>	
Specialisation option	Textile Designer
<hr/>	
Instructor(s)	Tuija Nieminen, Senior Lecturer Tiina Karhu, Senior Lecturer

This thesis maps the relationship the Finns have had to knitwear over the last one hundred of years. I study the ideas around the knitted fabric, knitting and yarn since the gained independence of Finland. The position of knitwear is discussed decade by decade and it is illustrated how the post war shortage, industrialisation, new fabric materials, the status of women along with other matters have affected the conceptions Finns have had on knitwear. Specifically, this study maps the role of the Finnish knitwear factories in the past and today and considers the possibilities of the industry in the present Finland. I also peek at the current state of affairs in the knitwear factories, and discuss briefly how things were before. Empirically, this thesis draws on documented materials: magazines, books, previous studies and future scenarios.

This study was requested by Metropolia University of Applied Sciences study program on textile design as part of FinVillaGe event organized by Metropolia in Kattilahalli in Helsinki in the autumn 2017.

Keywords: knitwear, wool, history of Finnish knitwear, knitwear industry, hand knitting

SISÄLLYS

Tiivistelmä	
Abstract	
1 Johdanto	3
2 Viitekehys	3
3 Villa materiaalina	6
3.1 Lampaanvilla	6
3.1.2 Suomenlampaasta villalankaa	8
3.1.3 Villa terveystuotteena	9
3.1.4 Lankatyytit valmistustavan mukaan	10
4 Neulomisen lyhyt historia	11
5 Neulomisen historia Suomessa vuosilta 1400-1910	13
5.1 Villasukka osana suomalaista identiteettiä	17
5.2 Suomalaisen neuleen 1920-luku	18
5.2.1 Kansallisidentiteetti	18
5.2.2 Suomalainen Novita	20
5.3 Suomalaisen neuleen 1930-luku	21
5.3.1 Lankatehdas Klingendahl	21
5.3.2 Neulelehdet ja kirjat	22
5.4 Suomalaisen neuleen 1940-luku	24
5.5 Suomalaisen neuleen 1950-luku	26
5.6 Suomalaisen neuleen 1960-luku	28
5.6.1 Neulemuoti 1960-luvulla	28
5.6.2 Villayhtymä ja Ahkeraliisa	29
5.7 Suomalaisen neuleen 1970-luku	31
5.7.1 Neulekoneet yleistyvät	
5.7.2 Neulelehdet 70-luvulla	32
5.8 Suomalaisen neuleen 1980-luku	33
5.8.1 Ruotsalaiset saapuvat	33
5.8.1 Neulekäsityötaitaja Sirkka Könönen	34
5.9 Suomalaisen neuleen 1990-luku	35
6 Suomalaisen neuleen uusi vuosituhat	36
6.1 Pipo tuli muotiin	37
6.2 Martat opettavat neulontaa	40
6.3 Neulegraffiitit	41
6.4 Näkyväksi neulottu	42
6.5 Neule terveyttä edistämässä	43
6.6 Neuleen yhteisöllisyys	44
6.6.1 Neulekahvilat	45
6.6.2 sosiaalinen media	46
6.6.3 Tieto verkosta	47
6.6.4 Blogit	48
6.7 Villa työllistäjänä	50
6.8 Suomalaisia neulebrändejä ja suunnittelijoita	50
6.9 Toiminnassa olevia neuletehtaita Suomessa	55
7 Suomalaisen neuleen tulevaisuus	56
8 Oma pohdinta	59
9 Lopuksi	62
Lähteet	
Kuvalähteet	

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on "Neule osana suomalaista identiteettiä Suomen itsenäisyyden ajalta". Kertaan myös lyhyesti neuleen historian neuleen synnystä 1900-luvun alkuun, mutta erityisesti perehdyn suomalaisen asenteisiin, muotiin, tehtaisiin sekä villaan viimeisen 100 vuoden ajalta. Käsittelen myös lyhyesti villaa materiaalina.

Neule on ollut tärkeä osa suomalaista identiteettiä ja pukeutumista kautta aikojen. Perehdyn niihin asioihin, jotka ovat nostaneet neuleen tähän asemaan.

Aiheen sain Metropolia Amk:lta. Metropolia Amk järjestää "Fin-VillaGe -tekemisen perinne" tapahtuman syksyllä 2017 Helsingissä Suvilahden Kattilahallissa. Tapahtuma järjestetään itsenäisen Suomen 100 vuoden kunniaksi. Aiheena tapahtumalla on Neule ja Villa.

2. VIITEKEHYS

Viitekehys kuvaa työtäni ylhäältä alas (kaavio 1). Opinnäytetyöni keskiössä ovat neule ja villa sekä niiden merkitys suomalaisille. Kartoituksessani pohdin historian kautta neuleen tulevaisuutta ja sen mahdollisuuksia tulevaisuuden Suomessa.

Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan kysymykseen suomalaisten suhteesta neuleeseen:

Millainen villa on materiaalina?

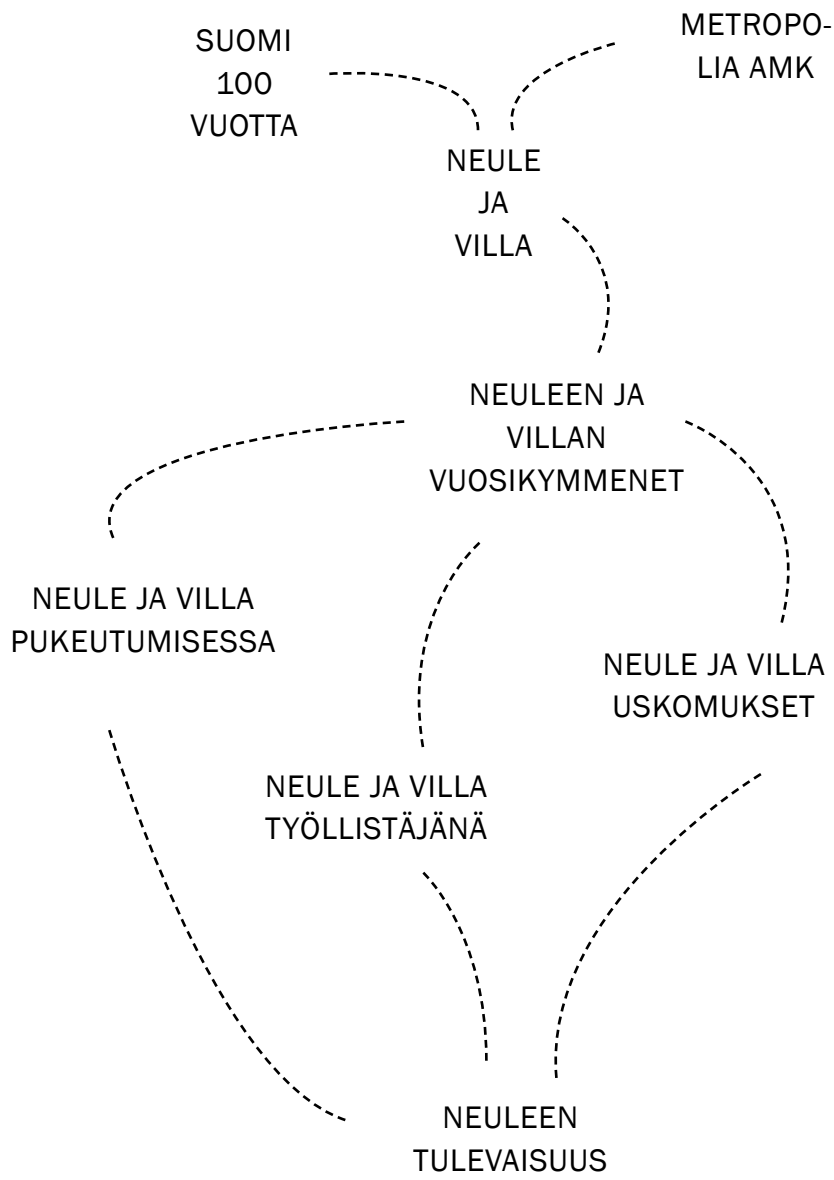
Millainen asema neuleella on ollut suomalaisten arjessa?

Minkälainen on neuleen tulevaisuus?

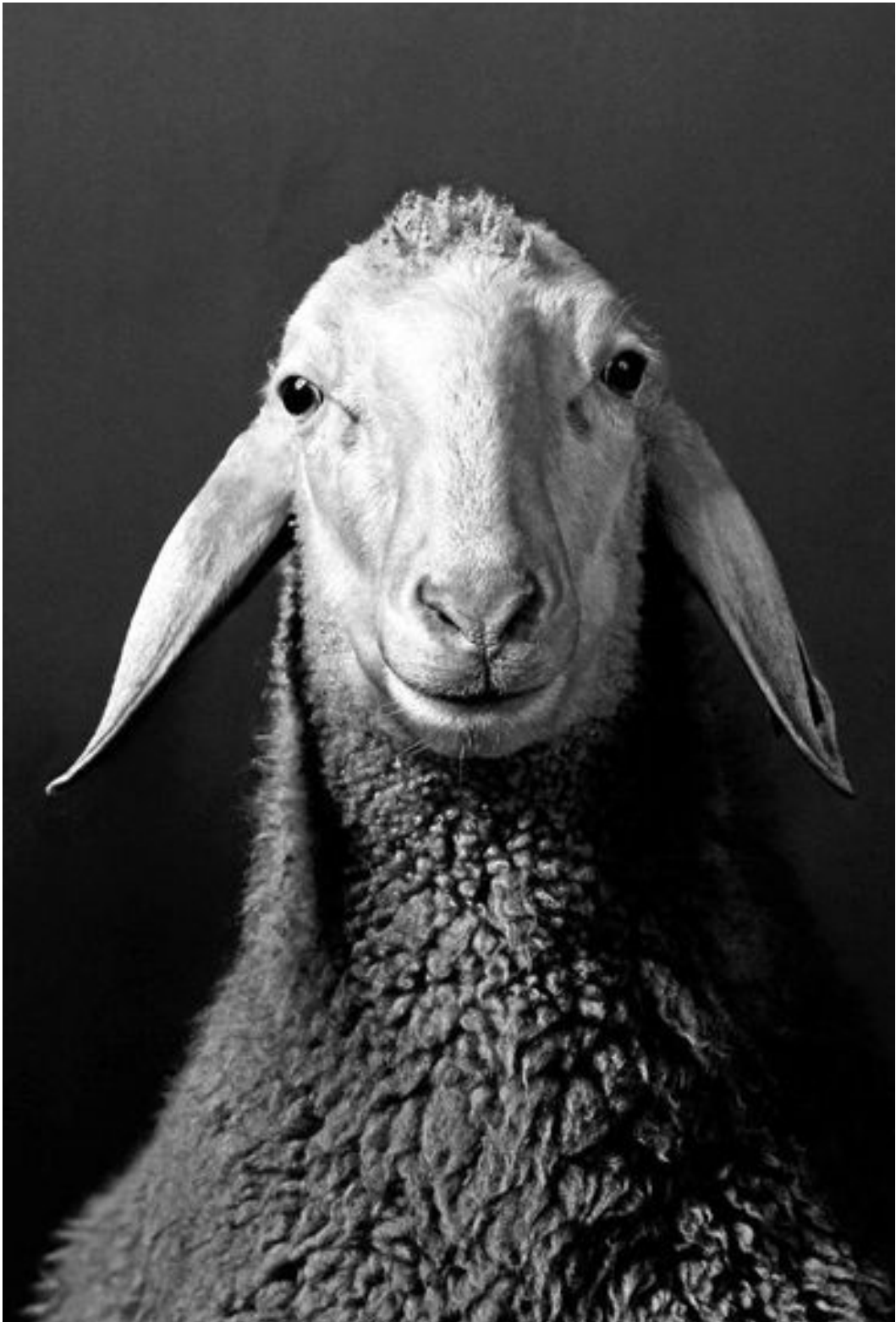
Millainen on ollut neuleen työllistävä vaikutus Suomessa?

Entä tulevaisuudessa?

Opinnäytteeni tavoitteena on tuottaa käytännön tarpeisiin riittävän kattava kartoitus neuleesta ja villasta osana suomalaisuutta ennen, nyt ja tulevaisuudessa.

Kaavio 1. Viitekehys

KUVA 1. Lampaista on lukemattomia rotuja. Karvan laatu riippuu rodun lisäksi kasvatusolosuhteista ja muun muassa lämpötilasta.

3. VILLA MATERIAALINA

Neulomiseen voi käyttää mitä tahansa lankamaista materiaalia, mutta perehdyn vain villaan ja sen yleisimpiin sekoitekuituihin. Nykyisin materiaalien kirjo on valtava. Harrasteneulojalle on tarjolla runsaasti erilaisia vaihtoehtoja, sekä sekoitelankoja että luonnonkuituja. Sekoitelangat ovat yleisiä myös teollisesti valmistetuissa neuleissa. Usein tekokuitu merkitsee langan tai tuotteen edullisempaa hintaa. Joskus se merkitsee myös heikompaa laatua. Esimerkiksi akryyli nukkaantuu helposti.

Villan sekaan kehrätyillä muilla kuiduilla voidaan muokata langan rakennetta, ulkoasua tai ominaisuuksia. Esimerkiksi bambuviskoosi parantaa villan kykyä imeä kosteutta. Modaali puolestaan antaa langalle silkkimäisen, pehmeän kiillon samoin kuin aito silkkikin (Lankamaailma, 2017).

Synteettisiä käytetään myös vahvistamaan lankoja. (Yhteishyvä 2017) . Varsinkin polyesteri ja polyamidi ovat tavallisia langoissa, joista neulotetuilta tuotteilta odotetaan kestävyyttä, kuten sukkalangoissa. (Mitronen 1993, 23).

3.1 LAMPAANVILLA

Villa on yleisnimike lampaasta saatavalle kuidulle. Lammasrotuja ja niiden risteyksiä on satoja. Rotu vaikuttaa villan laatuun. Villakuidut ovat keratiinia, noin sadasta erilaisesta valkuaisaineesta syntyneitä molekyyliketjuja. Kuidun pinta on suomuinen, ja suomujen väliin pääsee ilmaa, minkä vuoksi villa on materiaalina lämmin. Villa imee hyvin kosteutta. Kostuessaan kuidut turpoavat ja kihartuvat entisestään. Villa on suhteellisen paloturvallista. Sen lujuusominaisuudet eivät kuitenkaan ole kovin hyvät. Kuumassa vedessä villa helposti huovuttuu, mitä voidaan käyttää myös hyväksi. Villalla on myös taipumus vanuttua. (Wikipedia 2017a.)

Langan ominaisuudet riippuvat kuidun pituudesta, kuidun

paksuudesta, kuidun rakenteesta ja kuidun käsittelystä. Kuidun ominaisuudet taas riippuvat rodusta, eläimen ruokinnasta ja terveydentilasta sekä kasvatuslämpötilasta (Wikipedia 2017a.)

Kuidun laatu ja pituus vaihtelevat kehon eri osissa, joten myös villan lajittelu vaikuttaa langan laatuun. Hieno villa on yleensä kiharampaa ja sileämpää kuin paksu ja siitä voidaan kehrätä joustavampaa lankaa, josta tuotetut neuleet ovat lämpimämpiä ja pehmeämpiä kuin karkeammasta kuidusta tuotetut Peitinvilla on karkeampaa kuin ihoa vasten oleva alusvilla. (Wikipedia 2017a.)

Merino on yleisnimitys ohuille villakuiduille. Merinolammas on yleisimmin Australiassa ja Uudessa Seelannissa kasvatettu lammasrotu, joka tuottaa vain alusvillaa, ja jonka villan kuidut ovat pitkiä ja ohuita. Merinovilla on pehmeää, joten se ei kutita eikä kuidun piteuden vuoksi nyppyynny helposti. (Wikipedia 2017b.)

Yksinomaan peitinvillaa tuottavien rotujen villa on pitkäkuituista, kiiltävää, karkeaa ja loivakiharaista. Kuiduista kehrätään karkeitä kampalankoja. (Wikipedia 2017b.)

Sekä alusvillaa- että peitinvillaa tuottavat rodut ovat yleensä ns. maatiaislampaita eli alkuperäisrotuja. Tähän ryhmään kuuluu myös suomenlammas, eli suomalainen maatiaislammas. Näiden lampaiden villa sisältää hienoa, kiharaista alusvillaa ja pitempää peitinvillaa. (Wikipedia 2017a.)

KUVA 2. Aikuinen lammas tuottaa jopa 3 kiloa villaa vuodessa.

3.1.2 SUOMENLAMPAASTA VILLALANKAA

Suomenlammas (kuva 2.) on suomalainen alkuperäisrotu, joka on noin 1 000 vuotta vanha. Suomenlampaalla on monia hyviä ominaisuuksia, minkä vuoksi sitä käytetään risteytykseen myös Suomen ulkopuolella. Suomenlammas kuuluu pohjoisten lyhyhäntäisten lampaiden roturyhmään. Suurin osa suomenlampaista on valkoisia, mutta niitä on olemassa myös mustia, ruskeita ja harmaita. (Wikispaces 2017a.)

Alkuperäisrotuja Suomessa ovat myös kainuunharma ja ahvenmaanlammas, joiden määrä on kuitenkin varsin pieni. Kainuunharmaksen villa on tyypiltään lähellä suomenlammasta. Suomenlampaan ihailtuja rotuominaisuuksia ovat korkea hedelmällisyys, varhainen sukukypsyys, hyvät emo-ominaisuudet ja kiiltävä, pehmeä, keskihieno ja kihara villa. Heikkous on suhteellisen huono lihantuotanto. (Wikispaces 2017a.)

Suomenlampaan villa on suurelta osalta alusvillaa, mutta siinä on myös jonkin verran peitinkarvoja. Verrattuna merinovillaan suomenlampaan villa on kiiltävämpää ja tuntuu pehmeältä, vaikka onkin merinoa paksumpaa. Tämä johtuu kuidun pinnan sileästä rakenteesta. (Puntila 2010, 4.)

Villan tuotantomäärät Suomessa eivät ole merkittäviä. Vuonna 2015 lampaita oli noin 150 000. Niistä suomenlampaiden uuhia oli vuonna noin 10 500 (Lammasyhdistys 2017). Yhdestä lampaasta saadaan villaa noin 1 – 3 kg lampaan iästä, sukupuolesta ja perinnöllisistä tekijöistä riippuen. Maailman yhteenlaskettu villantuotanto on noin 1,3 miljoonaa tonnia. (Wikispaces 2017b.)

3.1.3 VILLA TERVEYSTUOTTEENA

Villaan tai siitä tehtyihin tuotteisiin on liitetty kansanperinteessä terveysvaikutuksia. Nykyisin villaan voidaan lisätä kehräysvaiheessa terveysvaikutteisia ainesosia. Tarjolla on esimerkiksi sukkalankoja, jotka sisältävät aloe veraa, jonka pitäisi pehmittää ihoa ja auttaa parantamaan pieniä haavoja.

Villan terveysvaikutuksia ja sen käytön lisäämistä terveyttä edistävissä tai ylläpitävissä tuotteissa tutkitaan eri puolilla maailmaa. Terveystuotteissa villaa voidaan käyttää mm. lämmittiminä ja suojina, ihonkuntotuotteina ja jalkojen terveyttä edistävinä tuotteina. Lapin yliopisto julkaisi vuonna 2008 laajan tutkimuksen aiheesta. (Tuovinen 2008, 10)

Tutkimuksessa selvitettiin tuotantoketju, suunniteltiin tuotteet ja testattiin ne kliinisesti. Terveystuotteiden funktionaalinen lähtökohta on toimivuus, johon liittyy suojaavuus, lämpö, viihtyvyys, istuvuus ja liikkumisen helppous. Tutkimuksessa todettiin villahuovasta valmistettujen tuotteiden auttavan mm. kroonistuneen kivun hallinnassa, jalkojen ihon kuntouttamisessa reuma- ja diabetes-potilailla sekä painehaavaumariskin vähentämisessä ja hoidossa. (Tuovinen 2008, 13)

Villan ominaisuuksia vuodevaatteina on tutkittu paljon. Mm. Sydneyn yliopiston tutkimuksissa villan on todettu parantavan unen laatua ja helpottavan nukahtamista. (Woolmark 2017).

Queensland Institute of Dermatology (QID) on vahvistanut villasta olevan apua myös iho-ongelmiin, mm. atooppiseen ihottumaan. (Woolmark 2017).

Villalle voi olla allerginen, mutta aiheuttaja on usein villan sisältämä lanoliini tai villan ympäristöstä keräämät epäpuhtaudet pölypunkeista kissankarvoihin, ei varsinainen kuitu. Karkeat villakuidut voivat aiheuttaa herkkäihoisille iho-oireita kuten kutinaa. (the Spruce, 2017.)

3.1.4 LANKATYYPIT VALMISTUSTAVAN MUKAAN

Lankoja tyyпитellään monin eri tavoin, useimmiten materiaalin, langan rakenteen tai valmistustavan mukaan.

Kampalanka on lankaa, jossa villa on käsitelty niin, että lyhyet kuidut ovat kampauneet pois ja pitkät kuidut järjestyvät samansuuntaisesti. Kehrätty lanka on joustavaa, sileää ja miellyttävää ihoa vasten ja sen vetolujuus on hyvä. Kampalankaa käytetään silloin, kun halutaan hyvin laskeutuva ja ihoa vasten miellyttävältä tuntuva vaatekappale. (Pirtin kehräämö 2017a.)

Karstalanka on karstattu. Karstattaessa villasta irtoavat roskat ja osa lyhyistä kuiduista. Kaikki kuidut eivät järjesty samansuuntaiseksi, joten karstalanka on pinnaltaan karkeahkoa. Karstalanka sopii käyttövaatteisiin, koska se pysyy ryhdissään eikä nyppyyntyy helposti. Karstalanka huopuu kauniisti. (Pirtin kehräämö 2017b.)

Kertaamattomat langat ovat lankoja, joissa on vain yksi säie. Kerrattuihin lankoihin on yhdistetty useampia ohuita säikeitä. Voidaan yhdistää myös useita kerrattuja lankoja yhdeksi langaksi, jolloin puhutaan monistetusta langoista (Betty Barnden 2014, 20.)

Nauhalangat ovat nauhaksi kudottua tai virkattua lankaa.

Mohairlanka on pehmeä ja pörröinen, angoravuohen karvasta kehrätty lanka. Se on kevyttä ja riittoisaa ja kudotaan usein paksuilla puikoilla selkeiksi kuvioiksi. (Pirtin kehräämö 2017b.)

Bukleelangat on kehrätty niin, että lankaan muodostuu lenkkejä ja kiharoita. (Pirtin kehräämö 2017b.)

Tweedlankoihin on värjätty erottuvalla värillä pieniä täpliä. Langassa on usein myös pieniä nystyjä. (Pirtin kehräämö 2017a.)

4. NEULOMISEN LYHYT HISTORIA

Tiedonhaluinen uteli netin keskustelupalstalla neulomisen keksimisen ajankohtaa. No, sitä ei tiedetä. Ei ole varmuutta siitäkään, kuka tämän tekstiiliteollisuudessa ja käsityöharrastuksessa niin olennaisen taidon kehitti. (Helsingin kaupungin kirjasto 2017.)

Ei edes tiedetä, ovatko ensimmäiset löydetyt neuleet todella neulottu vai tehty neulatekniikalla. Kirjallisia lähteitä ei ole löytynyt ja esinelöydötkin ovat vähissä. Tekstiileissä käytetyt luonnonmateriaalit, silkki ja villa, hajoavat helposti. Tutkijoiden ei myöskään ole helppo osoittaa, kuuluvatko löydetyt metalliset tai luiset puikot käsityökoppaan vai onko niillä kiinnitetty hattu tai nuttura. Tekniikan oletetaan kuitenkin olevan melko uusi, koska siitä ei puhuta antiikin legendoissa tai muissa tarinoissa eikä sitä esiinny piirroksissa tai veistoksissa. Villan kehräämisen ja kankaan kudonnan tiedetään alkaneen jo noin 4 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua Välimeren alueella. Sekä Kreikan antiikin että inkojen jumalattaret ja taruhahmot kutoivat ja kehräsivät, mutta eivät neuloneet. (Ezine Articles 2017.)

Tutkijat ovat toistaiseksi voineet vain arvailla kuka neulomisen oikeastaan keksi. Melko yleisesti uskotaan, että taidon kehittivät arabipaimentolaiset, jotka levittivät sen Egyptiin ehkä 400-luvulla. Arabimerimiehet ja -kauppiaat tekivät neulomisen tutuksi Välimeren maissa. (Ezine Articles 2017.)

Ensimmäiset neulelöydökset ovat peräisin Egyptistä 600- tai 800-luvulta. Egyptiläiset sukat oli taidokkaasti kuvioitu linnuilla, geometrisilla kuvioilla sekä islamilaisilla symboleilla. Tätä aiemmat neulelöydöt oli valmistettu kinnasneulatekniikalla. Varhaisimmat löydetyt tällä tekniikalla tuotetut neuleet ovat peräisin 200-luvun Hollannista. Neulomisen taidon uskotaan levinneen Lähi-idästä Eurooppaan 600–800-luvulla Espanjan valloittaneiden arabialaisten mukana. Leviämistähti oli melko hidas, koska vaatteet oli totuttu valmistamaan ommellen.

Neuletta käytettiinkin osittain kuten kudottua kangasta. Taito 4 ja 5 puikolla neulomisesta syntyi vasta 1200-luvulla, jolloin esimerkiksi sukkien neulominen onnistui ilman saumaa. 1100 - 1200-luvun espanjalaisista haudoista on löytynyt kirjoneulotuja tyynyjä sekä sukkiä. Itävaltalaiset pukeutuivat 1400-luvulla kansainomaisiin neulesukkiin (Almay, Luutonen & Mitronen, 1993, 22).

Espanja hankki aseman laadukkaiden neuleiden tuottajana, ja piti sen vuosisatoja. Ruotsin kuningas Erik XIV:llä oli 27 paria espanjalaisia silkkisukkiä vuonna 1566. Jokainen pari maksoi enemmän kuin kuninkaan miespalvelijan vuosipalkka. (Factretriever 2017.) Sitä ei tiedetä, oliko hänen vaimollaan, suomalaisella Kaarina Maununtyttärellä yhtä hyvä sukkavarasto.

Ensimmäinen neulekone rakennettiin jo vuonna 1589 Englannissa moneen ehtineen kuningatar Elisabeth I:n aikana. Keksijä oli William Lee, pappismies. Koneella neulottiin sukkiä, joilla oli sen ajan miesten muodissa näkyvä rooli. Tosin Elisabeth ei näytä oikein vaikuttuneen uudesta vempaimesta. (Knitting History Forum) Täysin toimivan neulekoneen kehitti vuonna 1864 William Cotton, myös Englannissa. Tästä alkoi kotiteollisuuden alasajo. (Knitting Together 2017.)

Neulemallit opetettiin tai kopioitiin. Hyvin nopeasti ruvettiin kuitenkin myös painamaan ohjeita paperille. Jo 1500-luvulla julkaistiin kirjoja, esim. Modelbuch, jossa oli lähinnä pitsineuleohjeita. (Factretriever 2017.)

KUVA 3. Nuorena opittu taito säilyy pitkään.

5. NEULOMISEN HISTORIA SUOMESSA VUOSILTA 1400-1910

Suomeen neulominen kotiutui Naantalın luostarin kautta. Ensimmäinen merkintä lapasista on vuodelta 1443, mutta ei ole varmaa, oliko ne neulottu vai tehty kinnasneulatekniikalla. Jotakuinkin varmasti Suomessa on neulottu 1600-luvulla, koska silloin annettiin Naantalın, Maskun ja Raision asukkaille kehoitus hankkia tuloja neulomalla. (Almay 1993, 18).

Naantalın asukkaat saivat aikanaan neulonnasta yhden pääelinkeinoistaan. Kun sukista tuli 1600-luvulla yleisesti käytetty vaatekappale ja neulevaatteet muutenkin yleistivät, oli taito jo Naantalissa hallussa. Huippuvuosina kaupunki toimitti maailmalle 25 000 sukkaparia. Niitä myytiin tietenkin Ruotsiin, mutta myös Baltian maihin ja Keski-Eurooppaan. (Jakonen 2005.)

Sukkien neulominen levisi myös Varsinais-Suomen maaseudulle, missä sukkien valmistamisesta tuli nopeasti sivuelinkeino monelle kotitaloudelle. Sukkia myytiin Turkuun ja Tukholmaan. Taidon levitessä Naantali piti asemansa neuleiden tuottajana ja esikuvana. Vuonna 1805 Kuopion maaherra pyysi naantalilaisia opettamaan neulontaa Kuopion köyhille lapsille. (Almay 1993, 19.)

1600-luvun loppupuolella Suomessa neulottiin sukkien lisäksi villaröijyjä, eli edestä napitettavia neuletakkeja. Turussa neuletakkeja valmistivatkin useat röijynkutojattaret. Röijy neulottiin yksivärisellä luonnonvärisellä langalla ja värjättiin valmiina. (Almay 1993, 11.)

1600-luvulla oli myös yleistä neuloa kapiihin useita pareja villasukkia- ja lapasia. Villasukat olivat myös suosittu kihlajaislahja 1800-luvulle saakka. Neuletyöt, kuten röijyt, lapaset ja villasukat koettiin niin arvokkaiksi, että niistä mainittiin jopa perunkirjoituksissa. (Mitronen & Vilkkumaa 2009, 12.)

Neulominen oli suosittua säätyyn ja asemaan katsomatta ja

puikot viuhuivatkin niin kartanon emäntien, piikojen kuin kaupunkilaisrouvienkin käsissä. Kun omat sukkatarpeet oli täytetty, sukkia neulottiin pakanamaan lapsille ja muille vähäosaisille (Mitronen & Vilkkumaa 2009, 12.)

Neuletyö kulki vuosisatojen ajan tiiviisti suomalaisen naisen mukana. Äidit opettivat lapset pienestä pitäen neulomaan (kuva 3). Tytöt aloittivat harjoittelun jo muutaman vuoden ikäisinä. Kävelymatkakin käytettiin hyödyksi neuloen. Neulominen oli niin suosittua Naantalissa, että 1740-luvulla tehtiin merkintä maistraatin pöytäkirjaan, että useampi kuin kuusi ulkosalla kulkevaa henkilöä kerrallaan ei saanut kutimiseen pysähtyä seisoskelemaan ja juttelemaan (Mitronen & Vilkkumaa 2009, 11). Tuona vuonna Turun jalkarykmentti oli tilannut 1 000 paria sukkia ja monet asukkaista tarttuivat mahdollisuuteen hankkia lisäansiota.

KUVA 4. Suomalaista estetiikkaa kalastajan neuleessa.

SUKAT

UNHOON JÄÄKÖÖN RUUSUT, KUKAT,
ANNETAAN LAHJAKSI VILLASUKAT.
VÄHEMMÄN NIILLÄ ON NÄYTTÖÄ,
MUTTA PALJON ENEMMÄN KÄYTTÖÄ.

PAKKASHERRAKAAN EI VOI MITÄÄN,
EIKÄ NIITÄ TARVITSE SÄÄSTÄEN PI-
TÄÄ.
SITTEEN KUN KULUVAT RIKKI,
NEULA JA LANKA ON AINOA TIKKI.

TOIVOTTAVASTI NE KAUAN KESTÄÄ
JA JALKOJA KYLMENEMÄSTÄ ESTÄÄ.
NIISTÄ EI OLE MITÄÄN HAITTAA,
HUOLETI VOIT NE JALKAAN LAITTA.

JOS SUKAT MENEVÄT LIIAN LIKI,
SILLOIN SYNTYY JALKAHIKI,
VETTÄ JA SAIPPUAA KÄYTETTÄVÄ
OIS,
PESTEN LÄHTEE HAJUT POIS.

MIRJAMI ISOHANNI

5.1 VILLASUKKA OSANA SUOMALAISTA IDENTITEETTIÄ

Talvesta ei selviäisi, sunnuntai ei tuntuisi sunnuntailta, eikä arki sujuisi ilman. Villasukat ovat monien luottoasuste läpi Suomen koleaan talven, eivätkä ne jää kotiin kesäkuumallaan. Villasukat ovat luottoystävä, ripaus mennyttä ja perhettä. Kun sukat sujahtavat jalkaan, muistuu mieleen mummo. Olivatpa sukat ehjät, parsitut, harmaat, kirjavat, lyhyet, pitkät, isot tai pienet, ne ovat tärkeä osa suomalaista identiteettiä ja lämpöä. Koska sukat ovat niin tärkeät, esiintyvät ne monissa lauluissa ja runoissa. Edellisellä sivulla niistä yksi.

Villasukka on kuulunut suomalaisten jokaiseen elämänvaiheeseen sodassa ja rauhassa, juhlassa ja arjessa. Sukat ovat olleet tärkeä asuste, ja niiden ympärille on syntynyt mystiikkaa ja arvostusta. Jo pienet lapset on opetettu arvostamaan ja kunnioittamaan sukkiaan ja valmistamaan ne itse. Nuoret naiset neuloivat sukkia kappio-arkkuihinsa ja niillä mitattiin morsiamen arvo. Suomalaiset haudattiin kirkkosukissa, jotka vainaja oli usein valmistanut itse. (Almay 1993, 22)

Villasukan on uskottu suojelevan elämää ja vainajia. Villasukka on ollut osana monia loitsuja ja taikoja. Yhdessä syljen ja hien kanssa sukalla on parannettu monenlaisia ongelmia. Eräs uskomus sanoo hikisukan parantavan flunssan kaulalle yöksi kiedottuna. Toinen uskomus väittää sen karkottavan pahat henget lapsesta. (Tetri 2015, 11)

Villasukan ja muidenkin neuletöiden värilliset kuvioinnit syntyivät säästeliäisyydestä (kuva 5). Kun värjättyä lankaa jäi yli, käytettiin se toisessa neuletyössä raitoina tai kuvioinneissa. Mitään ei haaskattu. Langan valmistaminen oli hidasta ja työlästä, joten siitä kannatti käyttää lyhyimmätkin pätkät hyödyksi. Punaista väriä suosittiin sen sisältämien elämää symboloivien ja suojaavien ominaisuuksien vuoksi (Tetri 2015, sivu 11)

Toisen maailmansodan syttyessä naiset kutoivat sukkia sotilaille, sodan loputtua kodittomille lapsille ja sodasta pa-

lanneille. Suomi 100 vuotta-juhlan kunniaksi Jaana Willman keksi perustaa villasukkakeräyksen muistaakseen Suomen veteraaneja. Vuonna 2017 veteraaneja on elossa 17 000. Ryhmä keräsi yli 8 000 jäsentä ja neulojia 2 500. Sukkia oli saatu kerättyä 31.1.17 jo 18 000 kappaletta, jotka jaettiin veteraaneille. (veteraanit.fi 2017.)

Toinen keräys Suomen 100-vuotisjuhlan nimissä innosti suomalaisia lahjoittamaan jokaiselle tänä vuonna syntyvälle vauvalle sinivalkoiset villasukat. Lahjoitetut sukat toimitetaan synnytyssairaaloihin. (Suomi Finland 100, 2017.)

KUVA 5. Vaikka sukka olikin käytännön syistä usein neulottiin harmaaksi, pyrittiin sukanvarsia koristelemaan kirjoneuleella.

5.2 SUOMALAISEN NEULEEN 1920-LUKU

1920-luvulla naisten työssäkäynti lisääntyi ja palvelijoiden määrä väheni, joten tarvittiin entistä helppohoitoisempia ja helppokäyttöisempiä vaatteita. Naiset yhteiskuntaluokkaan katsomatta neuloivat ahkerasti vaatteita itselleen ja perheelleen sekä lisäksi hyväntekeväisyyteen, jos aikaa ja lankoja jäi jäljelle.

5.2.1 KANSALLINEN IDENTITEETTI

Kansallisidentiteetin vaaliminen oli ajankohtaista. 1920-luvulla Martat keräsivät Suomesta kansallisten mallien ohjeita, jotta saataisiin perinteiset omat taidot käyttöön ulkomailta tulleiden käsityötapojen- ja ohjeiden sijaan. Kymmenen vuotta myöhemmin järjestettiin valtakunnallinen näyttely, jossa esiteltiin vanhoja perinteisten mallien mukaan neulottuja lapasia ja sormikkaita (Ketola, Bukowski, Kokko, Bäcklund & Suuronen 2014, 61.)

KÖRSNÄSIN PAITA

Punavalkoisia Körnsäsin pyhäkäyttöön tarkoitettuja paitoja on neulottu jo 1850-luvulta lähtien. Puseron erikoisuutena on neulonnan ja virkkauksen yhdistäminen, Kuvioaiheina olivat risti-, tähti-, neliö- ja kukka-aiheet. Paidat ovat olleet laajalti käytössä 1930-luvulle asti. Paita puettiin pitkien sarkahousujen sekä raidallisen liivin kanssa pyhänä ja juhlana. (Punomo 2017.)

KUVA 6. Körnsäsin paitaa koristivat punainen, vihreä ja keltainen.

JUSSIPAITA

Viininpunaisilla vinoneliöllä koristellun Jussipaidan suunnitelti neiti Petäjä Lapualla vuonna 1914 Pohjalaiset-näytelmää varten. Jussipaidasta tulikin pohjalaisuuden ja itsenäisen miehen symboli. Nykyisin paita on eteläpohjalaisen ahkeruuden, sisun, rehellisyyden sekä hulluuden ja uhon vertauskuva. (Wikipedia 2016.)

KUVA 8. Jussipaidassa on punaisia vinoneliöitä harmaalla pohjalla.

TIKKURIN PAITA

Tikkurinpaita on yksivärinen joustinneulepaita, joita neulottiin Lohtajan ja Hailuodon saarilla myyntiin. Ne olivatkin tärkeä tulonlähde paikallisille asukkaille. Neuleen arvellaan saaneen vaikutteita eurooppalaisesta neulepukeutumisesta. Nimensä se sai neulepuikoista, joita kutsuttiin tikkuiksi. Luottolaiseksi-kin kutsuttu miesten arki- ja työpaita suojeli kantajaansa kylmältä niin metsällä kuin kalastaessakin. Muotonsa vuoksi se oli helppo pukea takin alle. (Punomo2017b.)

KUVA 9. Arkipaidaksi sopi hieman yksinkertaisempikin pusero.

5.2.2 SUOMALAINEN NOVITA

Helsingin villakehräämö Oy:n, eli Novitan perusti vuonna 1928 Ernst Gylfe, joka lähti keski-ikäisenä Englantiin opiskelemaan entistä hienomprien käsityölankojen valmistusta suomalaisia harrastajia varten. Yhtiön ensimmäinen tehdas perustettiin Lauttasaareen. Tila on edelleen novitalaisten käytössä, vaikka tehdastoiminta onkin muuttanut Korialle. (Novita Knits 2017.)

KUVA 7. Novitan 7 Veljestä- lankaa on valmistettu jo 45 vuotta.

Novita on saanut pidettyä tuotannon muuttuvassa Suomessa muiden toimijoiden siirryttyä kustannuksiltaan halvempiin maihin. Novita kehrää noin miljoona kiloa lankaa vuodessa ja myy sitä Suomen lisäksi muihin pohjoismaihin ja Eurooppaan. Vuonna 2008 varatoimitusjohtajaksi astui Daniela Yrjö-Koskinen, jonka johdossa Novitasta on kasvanut pohjoismaiden suurin käsityölankoja valmistava yritys. Novita teki ennätystuloksen vuonna 2009, jolloin sen myynti nousi 20 prosenttia edelliseen vuoteen. Positiiviset luvut kertovat kasvavasta innostuksesta neulomiseen. (Martat 2017.)

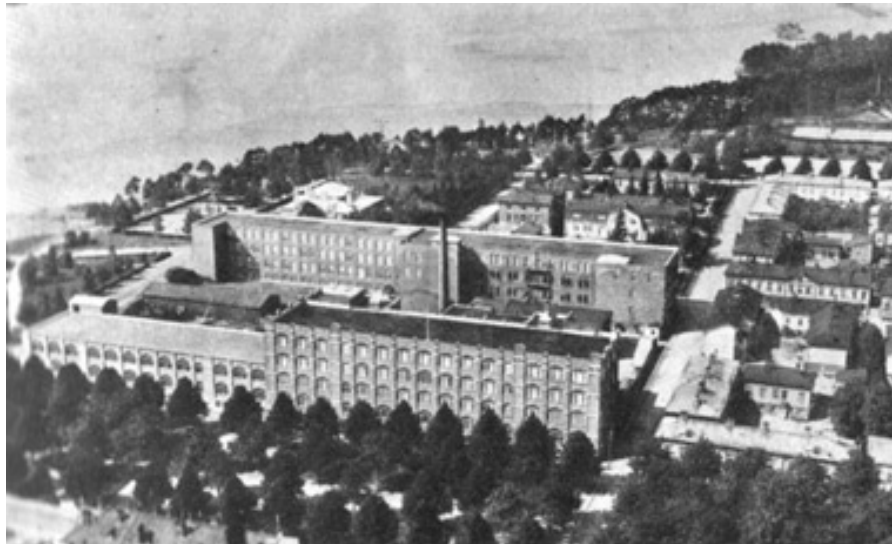
Nykyään yritys panostaa vahvasti neulelankojen kehitykseen ja on ottanut valikoimiinsa myös käsityötarvikkeita. Yhtiö julkaisee neulelehteä omalla nimellään. Vuonna 2016 Novita-lehti oli suomalaisten eniten arvostama brändi harrastelehtien kategoriassa (Marmai 2016). Harrastajille on tarjolla myös Novita-klubi, jossa jaetaan vinkkejä ja ohjeita käsityöharrastajien kesken. (Novita knits 2017)

5.3 SUOMALAISEN NEULEEN 1930-LUKU

Tekstiiliteollisuus oli naisia työllistävä ala ja tekstiilialan yrityksistä syntyikin tärkeitä työyhteisöjä naisille. Kutomot olivat suurimpia naisten työllistäjiä maailmansotien välissä. Yksi näistä oli Klingendahlin tehdas Tampereella (Yle 2014).

5.3.1 LANKATEHDAS KLINGENDAHL

Klingendahlin lankatehtaan perusti Fabian Klingendahl Tampereelle 1889. Ensi alkuun sen valikoimiin kuuluivat miesten pukukankaat. Sotaan mennessä yritystoimintaa oli laajennettu ja rakennettu kutomo, kampaamo ja värjäämö aiempien tehtaiden lisäksi. 1930-luvulla tehtaan villakehräämö oli kasvanut Suomen suurimmaksi ja tehdas oli ottanut valikoimiinsa käsityölangat pukukankaiden lisäksi (Archive 2013).

KUVA 10. Klingendahlin tehtaat 1930 lun lopulla.

Tehdas työllisti parhaimpina vuosinaan miltei 1000 henkeä. Toiseen maailmansotaan Klingendahl oli osannut varautua laajentamalla varastoaan, mutta villalankaa jouduttiin kuitenkin jatkamaan sillalla, lumpulla ja paperilla. Tehtaan toiminta

laajeni sodan jälkeen, mutta 1950-luvun lopulla muuttuneet markkinat ja villan vaihteleva hinta ajoivat yrityksen ahdinkoon. Tilanne yritettiin ratkaista perustamalla Villayhtymä Oy, joka kehittyi neljän eteläsuomalaisen villatehtaan fuusios- ta. Klingendahlin tehtaot lopettivat toimintansa 1966-1976. (Archive 2013)

Miesten arkiasuna villainen neuleliivi, pujoliivi, oli lähes välttämätön,

5.3.2 NEULELEHDET JA KIRJAT

30-luvulla syntyivät ensimmäiset suomenkieliset neulomiseen liittyvät kirjat kirjoittajina mm. Mary Olki ja Eeva Haavisto. Aiemmin neuleohjeet ja opit olivat kulkeneet suvuissa, äideiltä tyttärille. Kuvioneulekuvioita saatettiin myös kopioida valmiista tuotteista ruutupaperille. Neulelehdet toivat uusia ajatuksia ja mahdollisuuksia neulojille. (Ketola 2014 s. 44).

KUVA 11. Omin käsin lehden kansikuvia eri vuosikymmeniltä. 22

Käsityölehti "Omin käsin" ilmestyi vuosina 1938–72 (kuva 11) ja tarjosi neuleohjeiden lisäksi myös tietoa ja artikkeleita sisustuksesta, muodista ja muista kulttuureista. Pula-ajan alkaessa vuonna 1939 lehden sivuilta saattoi hakea vinkkejä ja ideoita neuleiden ja muiden vaatteiden valmistamiseen vaihtoehtoisista materiaaleista.

KUVA 12. Tyyne-Kerttu Virkki vaikutti työllään monen suomalaisen naisen käden-
työtaitoihin.

Lehden päätoimittajana sekä -suunnittelijana toimi Tyyne-Kerttu Virkki (5.6.1907-20.11.2000), jolle käsityötaitojen ylläpitäminen oli tärkeää (Virkkimuseo 2017). Virkki oli innokas matkailija ja toi matkoiltaan lehden sivuille tietoa muiden kulttuurien käsityötaitoista ja tavoista (Wikipedia 2016c) Käsityöneuvoksen tittelin saanut Virkki perusti Virkki-käsityömuuseon vuonna 1977.

KUVA 13. Neuleet eivät kuuluneet naisten huippumuotiin 1930-luvun alussa,
mutta isot shaalit saivat lämmittää harteilla.

5.4 SUOMALAISEN NEULEEN 1940-LUKU

Pula-aikana suhtautuminen neulomiseen ja neuleeseen muuttui. Kaikesta oli pulaa, joten piti keksiä uusia tapoja valmistaa vaatteita ja hyödyntää mahdolliset saatavissa olevat raaka-aineet. Vanhat rikkiäiset neuleet pyrittiin korjaamaan tai purettiin ja neulottiin uusiksi tuotteiksi, esimerkiksi sukiksi ja lapasiksi (kuten aikoinaan oli tehty). Neulomista ja virkkäämistä käytettiin myös apuna kasvavien lasten vaatteiden suurentamiseen. Esimerkiksi reunuksiin virkattiin lisäpaloja, jos neuletakki jäi lyhyeksi. (Omin käsin 1/1942, 36).

Koska villaa oli huonosti saatavilla, materiaaleja etsittiin muualta. Sekoittamalla muuten kelpaamatonta materiaalia, kuten tilkuista purettuja langanpätkiä, koiran karvaa tai karkeita vuohen jouhia, saatiin villalankaa jatkettua tuntuvasti. Tällaisesta langasta voitiin valmistaa sukkaa, huopia ja takkeja. (Omin käsin 1/1942, 38). Vuonna 1941 käsitöistä tuli keskikouluissa pakollinen aine. Oli tärkeää opetella neulomaan ja korjaamaan vaatteensa. (Simpanen, Marjanen, Isaksson, Manninen 2003.)

Maalla asuvat suomalaiset olivat siinä hyvässä asemassa, että he saattoivat kasvattaa lampaita, mutta langan kehrääminen oli aikaa vievää puuhaa ja taitoa vaativaa muiden töiden ohella.

Sota kuitenkin lähensi ihmisiä villaan ja sen arvostus materiaalia kohtaan kasvoi. Sota-aikana järjestettiin erilaisia villaan liittyviä kursseja ja tapahtumia. Ohjeita ja vinkkejä jaettiin vihkosissa. Martat pitivät villan ympärillä teemavuoden vuonna 1947. (Tetri 2014, 26.)

Pula-ajan neuleissa loistivat luonnon väreillä värjätyt murretut sävyt. Osittain se oli pakon sanelemaa, koska muita värejä ei ollut saatavilla. Aiemmin muodissa olleet aniliinin sävyt tuntuivat suomalaisista pröystäileviltä, eikä niitä enää suosittu. (Tetri 2014, 30.)

Näin valmistat lumppulankaa:
Ota 1/3 lumppua, 1/3 mahdollisimman rasvaissta lampaanvillaa ja 1/3 esimerkiksi koiran eläimen karvaa. Leikkaa lumppu 3x3 cm:n paloiksi, pura palat langoiksi ja karstaa villaksi. Yhdistä muut villat, karstaa tasaiseksi ja kehrää langaksi.

5.5 SUOMALAISEN NEULEEN 1950-LUKU

Pula-ajan jälkeen neulominen hiipui naisten arjessa. Kaupoista sai taas valmisvaatteita ja pitkään kestänyt säästeliäisyyden tarve väheni säännöstelyn loputtua. Neuleet tulivat muotiin yleistyvien naistenlehtien sekä neulelehtien myötä.

Naisten muoti oli naisellista ja tyylikästä. Sota-aikana naiset olivat raataneet hyvinkin sukupuolettomissa vaatteissa, joten nyt haluttiin tuoda vahvemmin naisellisuus esiin. Vyötäröä korostettiin neuleissakin. Villatakit olivat lyhyitä ja istuvia. (Onnenapiloita 2005.)

KUVA 15. Muoti oli 1950-luvulla naisellista ja neuleissakin korostettiin vyötäröä. Sota- ja pulavuodet olivat vihdoinkin ohitse ja naisille avautui uusia mahdollisuuksia pukeutumiseen.

1950-luvulla Suomeen perustettiin monia pieniä kehräämöjä, jotka palvelivat suomalaisia lampaankasvattajia ja tuottivat suomalaisille kotitalouksille ja kutomoille villalankaa. Pula-aikana piti villaa saadakseen kasvattaa itse lampaat, kerä ne ja valmistaa lanka villasta. Säännöstelyn loputtua langan saattoi ostaa valmiina kaupasta. (Hausmann 1950)

REVONTULIPAITA

Revontulipaidasta tuli 50-luvulla megahitti (kuva 16). Malli oli lainattu Norjasta, mutta omanlaiseksi muokattu. Värit saivat olla kirkkaat, kunhan pohja oli valkoinen. Samoilla sävyillä saamelaiset valmistivat lapasia ja pipoja. (Punomo 2017c.)

KUVA 16. Revontulipaidassa sai leikitellä väreillä.

NEULELEHTI KODIN PUKIMET

Vuosina 1952-1960 ilmestyi Kauneus ja Terveyslehden aikaisempi versio Kodin Pukimet tarjoten lukijoilleen uusinta neulemuotia (kuva 17). 1950-luvun rantamuotiin kuului ehdottomasti neulottu uimapuku tai bikinit.

KUVA 17. Kodin pukimet -lehden kansikuvia ja neulemuotia 60-luvulta.

5.6 SUOMALAISEN NEULEEN 1960-LUKU

60-luku oli murroksen aikaa maaseudun koneellistumisen vuoksi. Työn puutteen vuoksi väestö muutti kaupunkeihin ja maaseutu tyhjeni. Yhteiskunnan murros ja kaupungistuminen heijastuivat käsitöihin ja neulomiseen liitettiin vanhanaikaisuuden leima. (Craftmuseum.fi 2017.) Kaupungistuminen toi mukanaan Euroopan muodin virtaukset ja käsitöiden arvostus laski entisestään. Tehdasvalmisteiset vaatteet olivat muodikkaampia, tasalaatuisempia ja edullisempia kuin kotona valmistettu. Neulomista pidettiin ajanhukkana, olihan kaupunkilaistuminen tuonut paljon muitakin tapoja viettää aikaa.

5.6.1 NEULEMUOTI 60-LUVULLA

Neulemuoti mukautui uuteen minimekko-tyyliin. Villajakku ja neulehame olivat tyylikkään rouvan kätevä vierailuasua. Aikaa leimasivat vahvasti myös hippy-muodin pitsit ja virkatut isoäidin neliöt.

KUVA 18. Neulekoneet nousivat suosioon 50-luvun lopulla. 60-luvulla ne alkoivat olla yleisiä kotitalouksissa. Niiden nopeus viehätti kiireisiä naisia.

5.6.2 VILLYAYHTYMÄ JA AHKERALIISA

Villyayhtymän neulelehti Ahkeraliisa ilmestyi vuosina 1962 - 1964 sekä 1966 - 1969 ja tarjosi neuleohjeita ja vinkkejä harrastajille. Vuonna 1965 Suomessa järjestettiin mainoskampanja suomalaisen teollisuuden puolesta. Villyayhtymä markkinoi vahvasti uutta Rondo-lankasarjaa ja neuleohjeita. Ahkeraliisassa julkaistut neuleohjeet oli suunniteltu korostamaan mannermaisia muotivirtauksia Suomen oloihin muokattuina. (Ahkeraliisa 3/1965, 3). Lehden erikoisuus olivat hassuttelevat nimet neuleille, kuten Sinivalmuska-neuletakki, Heilurikello-neulepusero sekä Bereniken hiukset-virkattu neulejakku. Ahkeraliisa suosi helpohkoja ohjeita, joita taitamattomatkin uskalsivat kokeilla. Jokaisessa numerossa lehti julkaisi neuleohjeen valmistettavaksi neulekoneelle.

Villyayhtymä Oy oli käsityölänsien valmistaja vuosina 1960 - 1969 ja sai alkunsa useamman tekstiilitehtaan yhdistyttyä. 1968 yhtiöllä oli töissä 2 400 henkilöä ja useita tehtaita Suomessa, mutta se hakeutui konkurssiin seuraavana vuonna. Yh-

KUVA 19. Ahkeraliisan kansikuvia vuosilta 1962 ja -65.

tiön toimintaa jatkoi Hyvilla Oy, jonka omistivat Pohjoismaiden Yhdyspankki, Finlayson, Suomen Trikoo ja Tampereen verkatehdas. (Wikipedia 2017e.) Lankavalikoimissa oli esimerkiksi ryijytaiteilija Vappu Niittylän värisuunnittelema Melera-sarja, johon taitelija oli valinnut suomalaisen tekstiiliperinteen mukaisia täyteläisiä värejä, kuten luumunpunaista, havunvihreää ja savenharmaata. (Ahkeraliisa 2/1962, 4.)

Hyvillan lopetettua toimintansa vuonna 1978 sen toimintaa jatkoi valtion omistaman Valvilla Oy. Toiminta loppui kokonaan vuonna 1991.

5.7 SUOMALAISEN NEULEEN 1970-LUKU

Neulomisen rinnalle tulivat vahvasti virkkaaminen ja puuvilla-lanka. Käsityönjälki sai näkyä virkatuissa sängynpeitteissä ja kirjoneuleella koristeltiin sohvatyyny.

5.7.1 NEULEKONEET YLEISTYVÄT

Neulekoneet alkoivat olla yleisiä kotioloissa ja niillä huiskittiin valmiiksi pitkiä neuletakkeja ja mekkoja. Perhos- ja muut erikoishihat nousivat suosioon. Neulemuoti oli naisellista ja romanttista. Väreinä vaatteissa ja sisustuksessa suosittiin ruskeaa, valkoista, keltaista, oranssia ja punaista. Kesäisin pukeuduttiin puuvillasta virkattuihin kokomekkoihin, joista bikinit saivat kuultaa läpi. Syksyisissä neuleissa oli kohokuvioita, kuten nyppyjä ja neliöitä. Bikinit ja uimapuvutkin oli tehty virkkaamalla. Ne valmistuivat yhdessä illassa, eikä niihin kulu- nut paljon materiaalia.

Huippusuositu Eevaneule-lehti jakoi suomalaisille neule- ja virkkausohjeita niin arkeen kuin juhlaankin. Kotona neulomisen kiinnostavuutta lisäsivät neulekoneet.

KUVA 20. Neulelehdissä oli ohjeita neulekoneille.

5.7.2 NEULELEHDET 70-LUVULLA

Neulelehti Rondonella (kuva 21) ilmestyi vuosina 1970-1972 Hyvilla-neulelankavalmistajan lehtenä. Suunnittelija Satu Helme suunnitteli neuleohjeita eritasoisille neulojille. Vuonna 1972 lehti yhdistyi Eevaneule-lehteen Eevan-lehden.

Muoti + kauneus-lehti (kuva 22) julkaisi muodin lisäksi neuleohjeita sivuillaan 70-luvulla. Suuri Käsityö-lehti perustettiin vuonna 1974.

KUVA 21. Lasten muotia Rondonella lehdessä vuodelta 75.

KUVA 22. 1970-luvulla neuleita koristivat merimies-henkiset raidat punaisen, ruskean ja keltaisen sävyissä.

5.8 SUOMALAISEN NEULEEN 1980-LUKU

80-lukua leimasi nousukausi. Rahaa oli ja se sai näkyä. Suomalaiset kaupungistuivat edelleen ja kaupunkikulttuuri alkoi kehittyä. Itsetekeminen oli vanhanaikaista, eikä siihen löytynyt aikaakaan, koska vapaa-ajalla golfattiin, jumpattiin ja ratsastettiin. Pastellivärit tulivat markkinoille ja pukeutumiskulttuuri muuttui entistäkin rennommaksi. Muoti oli ylisuurta, hartioilla keikkuivat suuret olkatoppaukset ja vyötäröt kurottiin suppuun vöillä.

5.8.1 KETJUT SAAPUVAT

Vuosikymmen toi tullessaan uudet materiaalit, pätkävärjätyt sekä erikois- ja efektilangat, mutta muotia ja neuleita oli helposti saatavilla kaupoista, joten neulonnan suosio romahti uusista materiaaleista huolimatta. (Hyvinvointi 2017.) Suomeen rantautuivat isot ruotsalaiset halpavaateketjut, ensimmäisinä KappAhl ja Lindex, Neuleita sai kaupasta halvemmalla kuin itse tehden.

KUVA 23. Neulemuotia 80-luvulla koristivat efekti- ja mohairlangat pastellisävyyssä. Olkapäitä ja vyötäröä korostettiin.

Työmuodissa suosittiin neuleita niin takkeina, puseroina, hameina kuin kokomekkoinakin. Neule oli monipuolinen ja myötäilevä asu, jonka sai helposti koruilla muutettua päivälookista iltaan sopivaksi.

Vaikka käsinneulominen ei ollutkaan muodissa, neuletaiteilijoita arvostettiin ja heidän töistään oltiin valmiita maksamaan. Yksi heistä oli Sirkka Könönen.

5.8.1 NEULEKÄSITYÖTAITAJA SIRKKA KÖNÖNEN

Suomen tekstiilitaiteita 1980 ja -90-luvulla hallitsi Sirkka Könönen (s. 1947), jonka neuleita koristavat värikylläiset eläin- ja kasviaiheet. Hän sai työstään mm. Taideteollisuuden valtionpalkinnon vuonna 1992 ja valittiin vuonna 1993 Vuoden käsityötaitelijaksi. Könönen on edelleen rakastettu neulesuunnittelija, joka saa erityisesti huomiota töillään Saksassa ja Japanissa. (Suomen käsityö museo 2003.)

KUVA 24. Könösen töitä koristaa luontoaiheet.

5.9 SUOMALAISEN NEULEEN 1990-LUKU

1990-luvun alussa Suomi vajosi historiansa syvimpään laamaan Neuvostoliiton hajottua ja idänkaupan romahtaessa. Suunnittelijat siirsivät tuotantonsa halvempiin maihin kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi.

Harrastuksena neulominen pysyi edelleen poissa muodista, neuleet haettiin kaupasta, eikä vapaa-ajalla ollut aikaa neulomiseen. Vuosikymmenen aikana monet pienet neulelankoja ja muita neuleharrastukseen tarvittavia tarvikkeita myyvät kaupat hävisivät. Helsingissäkin vain Menita pysytteli pinnalla. 60-70 -luvuilla neulomiseen hurahtaneet pysyivät kuitenkin harrastukselleen uskollisina ja houkuttelivat mukaan uusia neulojia. Uusi keksintö, internet auttoi löytämään uusia neulojien yhteisöjä sekä vinkkejä, kaavoja ja ohjeita uusiin tekniikoihin ja lankoihin. Verkkokauppakin orasti. (Wikipedia 2017f.)

KUVA 25. Perinneneulekuviot kulkevat vuosikymmenestä toiseen neuleiden kuvioissa, eikä ne päässeet unohtumaan 1990-luvullakaan.

6 SUOMALAISEN NEULEEN UUSI VUOSITUHAT

Neulominen on saanut taas vahvan aseman suomalaisten arjessa ja asenne neulomiseen on muuttunut. Vaikka enää ei neulotakaan tarpeeseen, on neulomisella tärkeä rooli monen suomalaisen elämässä. Uudet materiaalit, tekniikat, oivaltavat neuleohjeet, innovaatiot sekä neuleen yhteisöllisyys ovat nostaneet neulomisen takaisin sen ansaitsemaan asemaan. Yhteisöllisyys on taas yhtä tärkeä osa neulojien arkea kuten 1700-luvulla. Neulominen kuuluu kaikille ja sosiaalinen media tuo sen kaikkien saataville.

Uusi vuosituhat on tuonut neuleen ympärille paljon uusia ulottuvuuksia. Nykyään ei neulota tarpeeseen, vaan iloksi. Valmiin neuleen ei tarvitse olla edes funktionaalinen, se voidaan tehdä vain koristeeksi.

KUVA 26. Mummo-sarjakuvan piirtäjän mielikuva mummojen neulontaharrastuksesta.

6.1 PIPO TULI MUOTIIN

1970-luvulla hoettiin lapsille ”Pipo päähän pakkasella” (Anna 2016). Opettajat pelottelivat oppilaita kertomalla pipotta moottoripyörää ajaneista nuorista, jotka olivat kuolleet kylmyyteen. Lapset eivät pelotteluista välittäneet. Pipo oli rumentava ja kampauksen pilaava asuste, joka oli päässä vain pakosta. 1980-luku ei ollut sen helpompi paleleville korville, Pipo oli poissa muodista (Image 2016).

Vasta 1990-luvulla pipo nousi suosioon laskettuharrastuksen myötä ja piposta tuli osa pukeutumistyyliä. Pipo sai hohtaa neonvärisenä ja isoilla tupsuilla varustettuna. 90-luvulla pipo muutti muotoaan monesti ja usein uudet muotivillitykset tulivat merten takaa MTV:n eli Music Television’in tuomina. Lau-luyhtye Nirvanan keulahahmo esiintyi videoissaan takaraivolla keikkuva myssy päässään. Korvaläpälliset inkapipot tulivat käyttöön Jamiroquain Jay Kay sekä Red Hot Chili Peppersin jäsenien innoittamina. Piposta tuli asuste, osa pukeutumiskulttuuria 1990-luvulla, mutta sitä ei pidetty päässä edelleenkään ensisijaisesti lämmikkeeksi. (Image 2016.)

Kesäisin päähän vedettiin kippana, virkattu verkkopipo tai mummojen nypläämä mansikkapipo.

Uusi vuosituhat purki totuttuja sukupuolirooleja ja innosti myös pojat virkkaamaan. Vuonna 2004 Ville Lahtinen, 16 vuotias vihtiläinen lumilautailija, innostui virkkaamisesta niin, että perusti tuotemerkin käsinvirkatuille pipoille. (Turun sanomat 2004). Jyrki Tiainen taas järjesti vuonna 2010 miesten virkkausiltoja, jotta miesten olisi helpompi aloittaa käsityöharrastus. (Yle 2013.)

2000-luvulla piposta tuli niin suosittu, että se pysyi nuorison päässä kesät talvet, niin sisällä kuin ulkonakin. Aikuiset olivat kauhuissaan ja keskustelu käyttäytymissäännöistä oli valloillaan. Saako pipoa pitää sisällä vai onko se loukkaavaa? Simo Holopainen pohti Iltasanomille kirjoittamassaan jutussa opettajien ja oppilaiden välille syntyvää eripuraa pipon tai muun

KUVA 27. 1960-luvulla Jacques Cousteau keikkui laivallaan hassu pieni, punainen pipo päässään. Uusi vuosituhat ja ekologisuuden nouseva trendi ovat nostaneet Cousteaun ja hänen piponsa ilmiöksi. Helsingin katukuva vilisee punaisia pikkupipoja kesät, talvet trenditietoisten laahustaessa kaupungilla.

päähineen käytöstä sisällä ja kysyi pitäisikö säännöistä jo lupua.

Rap-artisti Eminemin tiukasta piposta tuli kaikkien asuste, varsinkin materiaalin vaihtuessa trikoiseksi, jolloin se ei ollut enää liian kuuma sisälläkään. Vuosikymmenen lopulla jalkapalloilija David Beckham kuvattiin iso harmaa rastapipo päässä ja toinen megatrendi oli syntynyt. (Anna 2016.) Kummatkin pipot vaikuttavat jääneen katukuvaan pysyvästi.

Vuonna 2015 Samuji suunnitteli pipon, joka myytiin loppuun heti kaikkialta. Se nousi kuumeen lailla trendiksi. Seuraavana talvena mallin olivat kopioineet jo monet muutkin muotifirmat yltämättä kuitenkaan Samujin saavuttamaan suosioon. Talvella 2016 Chunky Benien saattoi varata etukäteen Stockmannilta ja niinpä kaikki pipot valuivat ennakkovaraajille. Samujin piposta nousi miltei urbaani legenda pipottomien metsästäessä viimeistä myynnissä olevaa pipoa. (Iltasanomat 2016.)

KUVA 28. Samujin pipo joka sai Suomen sekaisin.

6.2 MARTAT OPETTAVAT NEULONTAA

Martat neuloivat kaikille vuonna 2009 syntyneille vauvoille ja adoptiolapsille villasukkaporin. Se herätti niin paljon innostusta sukan kutomiseen, että syntyi ajatus Sukkarekasta. Rekka kiersi ympäri Suomea ja Martat ohjeistivat neulonnan saloihin kaikkia siitä kiinnostuneita. Teko palkittiin 2010 YVY:n myöntämällä parhaana yhteiskuntaviestintätekona. (Martat 2017). Sukkarekka sai jatkoa muutama vuosi myöhemmin Lapasrekkana, joka jakoi tietoa ja vinkkejä Lovikka-lapasan tekoon. Lovikka kulkee myös toisella nimellä, lapinlapanen, joka onkin tuttu monille Suomessa ala-asteen käsityötunneille osallistuneille. Lovikka on oiva ensilapasanen. Virheet voi työn valmistuttua harjata piiloon kynsiharjalla (Yle 2017).

KUVA 29. Martat ovat opettaneet opettavat parsintaa, kirjontaa ja neulontaa jo vuosikymmenien ajan. Kuva 40-luvulta.

6.3 NEULEGRAFFITIT

Neulegraffiti tai ns. neulegraffaus on 2000-luvulla syntynyt uusi katutaiteen muoto ja tarkoittaa julkiselle paikalle neulottua tai virkattua taideteosta. Sen tavoite on koristaa ja pehmentää kaupunkiympäristöä tuomalla siihen värejä ja kekseliäisyyttä. Neulegraffauksen tavoitteena on myös rikkoa perinteistä käsityön leimaa käyttämällä lankaa uudella tavalla. Se on tuonut nuoria neuleharrastuksen pariin kapinallisen ajatuksensa vuoksi (kulttuurivale 2017). Neulegraffiti on uusi, pehmeämpi tapa taistella yhteiskunnan normeja vastaan sekä laillinen tapa jättää taginsa katukuvaan.

Neulegraffiti sai alkunsa Teksasista, Yhdysvalloista. Suomeen taidemuodon toi Elina Arpiainen (kulttuurivale 2016.) ja ryhmä nimeltä Knitta Please, joka halusi käyttää jämälangat hyödyksi. Nykyään Suomesta ja maailmalta löytyy paljon lajin harrastajia. Neulegraffauksen Suomeen tuonut Elina Arpiainen tosin mainitsee Savon Sanomien haastattelussa toivovansa, ettei neulegraffauksesta tule liian suosittua, koska silloin se saattaa menettää löytämisen ilon. (savonsanommat 2016.)

KUVA 30. Pampuloita puussa.

KUVA 31. Kaija Papun neulegraffiti.

6.4 NÄKYVÄKSI NEULOTTU

Taide- ja museokeskus Sinkan lankapohjaisia taideteoksia esittelevä näyttely ”Näkyväksi neulottu” järjestettiin vuonna 2016 ja se ylitti kaikki kävijäennätykset Sinkan historiassa. Näyttelyn suosio kertoo, kuinka syvälle juurtunutta käsityöt ja niiden arvostus on Suomessa. Käsityötaide saa uusia muotoja ja innovaatiota, eikä virkkausta tai neulomista pelätä tuoda osaksi muita taidemuotoja. (kuvat 32-24).

KUVA 32. Agata Oleksiakin työ peitti kokonaisen talon pinkkiin virkkaukseen. Our Pink House -työllään Oleksiak haluaa tuoda esille naisten eriarvoisuutta, kodin tärkeyttä ja yhteistyötä. (Sinkka)

KUVA 33. Liisa Hietanen kuvaa taiteessaan ihmisiä arkisissa askareissaan.

KUVA 34. Sanni Weckmanin Hillevi-työ muuntaa ryijyn nykyaikaan.

6.5 NEULE TERVEYTTÄ EDISTÄMÄSSÄ

Neulomisen stressiä lievittävästä ominaisuudesta on ollut puhetta jo vuonna 1963. "Nykyisenä kiireisenä aikana naiset tarvitsévat rentouttavaa puuhaa", kertoo Ahkeraliia mainostekstissään.(Ahkeraliisa 3/1963, 27)

Nykypäivän ihminen on usein toivottoman kiireinen ja usein stressaantunut. Hyvät keinot stressin lievittämiseen ovat tarpeen. Yksi niistä on neulominen. Neulomisen vaikutusta terveyteen on tutkittu paljon. Tutkimuksissa on osoitettu, että neulominen parantaa aivolohkojen koordinaatiokykyä ja että neulominen lisää endorfiinin tuotantoa. Neulominen yhdistettynä yhdessä tekemiseen on stressin lievittäjistä yksi parhaista. Käsillä tekeminen rauhoittaa mielen eikä ajatus lähde harhailemaan. Neulominen edistää myös aivojen hyvinvointia. (askelterveyteen 2017.)

Neulominen on luovaa,
tavoitteellista, aivojen
toimintaa stimuloivaa
sekä sosiaalista.

6.6 NEULEEN YHTEISÖLLISYYS

Neulominen on ollut kautta historiansa mukana sosiaalisissa tilanteissa. Nainen ei saanut vaikuttaa missään tilanteessa laiskalta, ja neule oli helppo ottaa esiin kun kädet vapautuivat muista töistä. (Ketola 2014, 13).

Ompeluseuroissa naiset ovat voineet yhdistää seurustelun, levon ja usein myös hyväntekeväisyyden tai sosiaalisen verkoston ylläpidon. Ompeluseuroja ovat järjestäneet muun muassa Maa- ja kotitalousnaiset, Martat ja seurakunnat. Nimestään huolimatta seuroissa ompelun sijaan lähinnä neulottiin tai virkattiin, koska neule on helppo kuljettaa mukana. Ompeluseuran moderni muoto ovat neulekahvilat. (Yle 2017b.)

Maailmanlaajuinen verkko, internet, on antanut aivan uudet mahdollisuudet yhdistää harrastus sosiaaliseen toimintaan. Internetin välityksellä yhdistykset saattavat pyytää vapaaehtoisia valmistamaan tuotteita joko myytäväksi rahan hankkimiseksi tai lahjoitettaviksi tarvitseville. Esimerkiksi Punainen risti on pyytänyt jäseniään kutomaan villasukkia ja peittoja lähetettäväksi apua tarvitseviin maihin. (Punainen risti 2017.) Helsingin yksinäisiä ja vähäosaisia auttava Helsinki Missio myy verkkokaupassaan vapaaehtoistyöntekijöidensä kutomia villasukkia. (Helsinki missio 2017.)

Myös Suomen 100-vuotisjuhlatoimikunta kutsuu yhteisölliseen neulomiseen. Jokaiselle tänä vuonna syntyvälle vauvalle halutaan lahjoittaa sinivalkoiset sukat. Lahjoitetut sukat toimitetaan synnytyssairaaloihin. (Suomi Finland 100 2017.)

6.6.1 NEULEKAHVILAT

Kotona järjestettävien ompeluseurojen sijaan ovat ottaneet monilla paikkakunnilla neulekahvilat. Osa kokoontuu pari kertaa kuussa jonkun kahvilayrittäjän tai vaikkapa kirjaston tiloissa. Toiset ovat jatkuvatoimisia kahviloita, joissa voi kahvittelun lomassa neulaa, ostaa lankoja ja ne järjestävät useimmiten myös kursseja.

Kahvila-myymäälä Lentävä lapanen on jatkuvatoiminen kahvila Järvenpäässä (Lentavalapanen 2017).

Joroisilla Riikka-Piikan neulekahvila kerää neulojia joka toinen keskiviikko Jari-Pekan liikenneasemalla klo 18-20 (Riikka-piika 2017).

Vaasan Käsiyön talo Loftetissa kokoontuu neulekahvila joka toinen (parillinen) keskiviikko. Tapaamisillat on teemoiteltu. Kevään 2017 teemana on neuleen historia 1900-luvulla (Loftet 2017.)

KUVA 35. Neulekahvila lapanen haluaa neulojien viihtyvän.

6.6.2 SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalisen median verkkosivusto Facebook tuo yhteen myös käsityön harrastajia. Suomessa vuonna 2017 ryhmiä ei hakusanalla “neulo”, “neulominen” tai “käsityöt” kuitenkaan löydy kovin montaa eivätkä ryhmien jäsenmäärät ole kovin suuria. (Facebook 2017a.)

Hakusanalla “villasukka” tuloksia listautuu lähes 30. Suurimmat ryhmät ovat Novitan Voihan villasukka -ryhmä 65 000 jäsenellään, Iloinen villasukka-ryhmä 25 000 jäsenellään, Villasukka myyntitori 9800 jäsenellään ja Villasukka ABC reilulla tuhannella jäsenellään.

Voihan villasukka -ryhmän säännöt rajaavat yksiselitteisesti jaetun materiaalin villasukkiin ja kieltävät kaupustelun (Facebook 2017b).

Villasukka myyntitori on nimensä mukaan kauppapaikka villasukille. Siellä voi myydä itse tekemiään sukkia tai ostaa tai tilata sukkia muilta. (Facebook 2017c.)

Villasukka ABC on suljettu ryhmä, joka ei kerro sääntöjään. (Facebook 2017d).

Iloinen villasukka - ja neuleryhmä on vapaamuotoinen ryhmä neulomisen harrastajille ajatusten ja kokemusten jakamiseen, tietojen kysymiseen ja omien töiden esittelyyn (Facebook 2017e).

Näissä ryhmissä jäseninä ovat lähes yksinomaan naiset.

6.6.3 TIETO VERKOSTA

Maailmanlaajuinen verkko helpottaa myös tiedon jakamista. Punomo on käsityönopettajien verkkosivusto, joka on avoin muillekin. Se on ideoita ja tietoa kaipaavalle varsinainen aarreaitta, joka ei kuitenkaan ole teknisesti huipputasoa vuonna 2017. (Punomo)Punomolla on Facebookissa ryhmä, jolla on yli 18 000 jäsentä.

Harrastajavoimin neuvoja ja vinkkejä antava sivusto on neuleverkkolehti Ulla, jolla oli jo 1500 kävijää päivässä vuonna 2007. Harrastajavoimin toimitettu lehti ilmestyy kolme kertaa vuodessa, ja sisältää neuleohjeiden ja -neuvojen lisäksi kirjaesittelyjä. Sivustolla on myös blogi, jota päivitetään kuitenkin harvakseltaan. (Neuleverkkolehti Ulla 2017.)

Monet hyödyntävät ulkomaisia sivustoja. Esimerkiksi Ravelry on ilmainen, jäsenien tuottamaa sisältöä jäsenilleen jakava sosiaalisen median sivusto, jolla on runsaasti sekä ohjeita että vinkkejä. Sen kautta voi myös myydä ohjeita. Ravelry (Ravelry 2017.)

Kaupallisetkin toimijat antavat nykyisin ohjeita verkon kautta. Lankojensa myyntiä edistävät ohjeilla mm. Tekstiiliteollisuus Teetee-sivustollaan, joka sisältää myös verkkokaupan. (Tekstiiliteollisuus 2017.)

Novita.fi julkaisee ammattimaisesti toteutettua Novita Knits -sivustoaan neljällä kielellä, suomeksi, ruotsiksi, englanniksi

Kuva36. Ravelryn sivuille pitää luoda käyttäjätunnus. Kuvakaappaus sivustolta.

ja viroksi. Sivuilta voi lukea käyttäjien twiittejä, hakea ohjeita ja ostaa lankoja. Sivustolla on myös Neulomo-yhteisö. (Novita 2017.)

Norjalainen Drops -lankamerkki tarjoaa ohjeita ja opastusta 17 kielellä, myös suomeksi. Suomenkielisellä sivustolla on yli 6700 ohjetta. Sisältää myös verkkokaupan. (Granstudio 2017.)

Ohjeita tarjoavat myös jotkut verkkokauppaa kivijalkakaupan lisäksi harjoittavat liikkeet, esimerkiksi helsinkiläinen Snurre (Snurre 2017.)

6.6.4 BLOGIT

Blogit ovat 2000-luvun alussa yleinen itseilmaisun tapa. Ilman muuta niitä on syntynyt myös käsitöistä ja neulomisesta. Blogit osoittavat, että neulomisen ohessa bloggaamiseen voi jäädä koukuun. Tässä muutama blogi esimerkiksi.

VEERA VÄLIMÄKI

Veera suunnittelee neuleohjeita suomalaisten lehtien ja bloginsa lisäksi kansainvälisille lehdille (kuva 37). Hän on hyvä esimerkki siitä, miten neule työllistää harrastajan. Aiemmassa ammatissaan väsynyt Välimäki muutti maalle ja löysi aikaa neulomiseen ja loi itselleen uuden uran.

KUVA 37. Huivit ovat Veeran bravuuri.

NEULOVA NARTTU

Soile Oulusta on perheenäiti, jolla neulominen on niin sanotusti lähtenyt lapsesta. Hänen Neulova narttu -bloginsa on varsinainen ilotulitus hauskaa tekstiä ja hämmästyttäviä neuleita. (Neulova narttu 2017.)

KUVA 38. Neulovan nartun pipo.

LANKAHELVETTI

Henna Jokion Lankahelvetti on erikoistunut villasukkiin, mutta syntyy häneltä muutakin, esimerkiksi mummon ruuduista virkattu virtahepo. Jokio saa esiteltäväkseen lankoja, kuten monet muutkin bloggarit. (Lankahelvetti 2017)

KUVA 39. Lankahelvetin sukat.

MISSÄ NEULOIMME KERRAN

Neulisti ei kerro edes etunimeään, mutta on ahkerasti ja sääntillisesti bloggaava neuloja, joka kertoo neuleista sen, kenen ohje on ja mistä langasta se on kudottu. Omiakin ohjeita on. Jotkut ovat ostettavissa Ravelry-sivuston kautta, jotkut ilmaisia. Neulistin kirjaesittelyt ovat yhtä luettavia ja hyödyllisiä kuin sivuston muukin sisältö. (Missä neuloimme kerran 2017).

KUVA 40. Missä neuloimme kerran.

6.7 VILLA TYÖLLISTÄJÄNÄ

Neuletuotanto alkaa taas lisääntyä Suomessa ja uusia tehtaitakin avataan. Suomalaiset suunnittelijat ja kuluttajat katsovat taas lähemmäs ja uskovat kotimaiseen tuotantoon.

Neulealalle rantautuu kiihtyvällä vauhdilla uusia yrittäjiä ja varsinkin asusteet ja lasten vaatteet ovat suosiossa. Suomalainen kuluttaja on yhä kiinnostuneempi ekologisesti ja eettisesti tuotetuista kotimaisista tuotteista ja on aiempaa valmiimpi maksamaan niistä kotimaisuuden ja pienien tuotantomäärien edellyttämän korkeamman hinnan. Kierrättämisen ja kirpputorien suosio on muutamassa vuodessa lisääntynyt. Kuluttaja voikin usein perustella itselleen korkeata ostohintaa hyvällä jälleenmyyntiarvolla.

KUVA 41. Neulealan osaaja ja Kutomo Holopaisen omistaja Ari Holopainen tarkastaa neulekonetta.

6.8 SUOMALAISIA NEULEBRÄNDEJÄ JA SUUNNITTELIJOITA

Seuraavilla sivuilla listaan suomalaisia villan ja neuleen parissa toimivia yrityksiä ja yrittäjiä.

AGTUVI

Agtuvi on Kivat-tuotemerkin takana. Sen valikoimiin kuuluvat pipot ja muut lasten tuotteet. Agtuvi valmistaa tuotteet Suomessa myrkyttömällä materiaaleilla. Toiminta on alkunut 1975 Tampereella. (Agtuvi 2017.)

KUVA 42. Agtuvin kevät mallistoa 2017.

ALINA PIU

Alina Piu on perustettu 2013 ja sen keulakuva on Pauliina Leisti. Tuotemerkin ajatuksiin kuuluvat laadukkaat materiaalit, mukavuus, pitkäikäisyys ja eettinen tuotanto. Tuotteet tehdään kestävästi aikaa niin materiaalien kuin suunnittelun kautta. Tuotanto on sijoittunut Romaniaan. (Alina Piu 2017.)

KUVA 43. Alina Piun mallistoa talvelta 2016.

ALPA

Alpa on perustettu 2016. Brändin takana on kolme suomalaismiestä Heikki, Lauri ja Ilari, jotka Etelä-Amerikan matkallaan tutustuivat alpukka-kamelieläimestä saatavaan villaan. Yritys valmistaa alpakan villasta ajattomia neuletuotteita vastuullisesti Suomessa ja Liettuassa. (Alpa 2017.)

KUVA 44. Alpan mallistoa talvelta 2016.

ARELA

Arelan on aloittanut toimintansa 2006 Maija Arelan ajatuksesta perustaa kashmir-neulemallisto. Mallisto on skandinaavisen hiljainen ja tyylikäs. Mallisto valmistetaan Nepalissa, Latviassa, Kiinassa ja Suomessa. (Arela 2017.)

KUVA 45. Arelan mallistoa talvelta 2015.

HELSINGIN VILLASUKKATEHDAS

Tehdas on ainoa perinteinen villasukkatehdas Suomessa. Se on perustettu 1991. Tehtaalla on käytössä 50-vuotta vanhat sukkakoneet. (Helsingin villasukkatehdas 2017.)

KUVA 46. Helsingin villasukkatehtaan koneistoa.

KAINO

Kainotar Oy:n on perustanut Niina Sinisalo miehensä Heikin kanssa vuonna 2010. Kaino valmistaa suunnittelemansa mallistot itse omalla neuletehtaallaan Köyliössä. Valikoimissa on perinteisiä tuotteita pääsääntöisesti naisille ja lapsille. (Kaino 2017.)

KUVA 47. Kainotar Oyn kevään 2017 mallistoa.

MYSSY FARMI

Pöytäläinen Myssy farmi valmistaa käsinneulottuja villamyssyä suomenlampaan villasta. Myssyt neulovat ”paikalliset mummot” paksusta langasta hyvässä seurassa nauraen. Myssy on perustettu 2017. (Myssy 2017.)

KUVA 48. Mummot neulovat Myssy farmin myssyt.

RUSKOVILLA

Ruskovilla on aloittanut toimintansa 1981 ja pitää pintansa suomalaisten suosikkina, varsinkin lasten villahaalareiden tuottajana. Ruskovilla neuloo villan lisäksi silkkiä ja puuvillaa (Ruskovilla 2017.)

KUVA 49. Monet äidit louttavat ruskovillan haalareihin.

SUPER YELLOW

Super Yellow on valmistanut pipoja jo 10 vuotta. Se suunnittelee päähineitä Skandinavian haasteelliseen ilmastoon (Super yellow 2017).

KUVA 50. Super Yellow pipo.

UHANA DESIGN

Uhana Design on muotoutunut 2012 Tampereella Mira Vantilan ja Hanna Virkamäen käsissä tunnetuksi suomalaiseksi tuotemerkitiksi. Neuletuotteiden lisäksi Uhanalla on muitakin tuotteita. Neuletuotteet valmistetaan Suomessa. (Uhana design 2017).

KUVA 51. Uhana Designin villalegginssejä.

VAI-KØ

Vaiko on pipoja valmistava lifestyle brändi, joka valmistaa tuotteensa ihmiset ja luonnon huomioonottaen. Vaiko on perustettu vuonna 2006. (Vaiko 2017).

KUVA 52. Vaiko tekee tuotteita myös koirille.

TANJA KALLIO DESIGN

Valmistaa piensarjoja neuletuotteita lähituotantona luontoa kunnioittaen sisustus suunnittelun rinnalla. Valikoimassa vilttejä, hartiahuiveja ja pipoja. (Tanja Kallio Design 2017).

KUVA 53. Tanja Kallion huivit ovat yksinkertaisia ja värikkäitä.

6.9 TOIMINNASSA OLEVIA NEULETEHTAITA SUOMESSA

Suomalaisista neulelankojen valmistajista ovat pysytelleet toiminnassa vain Pirtin kehräämö Oy (toiminnassa vuodesta 1948) sekä Novita Oy, mutta näistä kumpikaan ei valmista ko-neellisesti neulottavia lankoja. Suomessa toimivat neulomot käyttävät siten ulkomailla tuotettuja lankoja.

KUTOMO HOLOPAINEN

Toimii Tuusulassa, perustettu 1964. Neulomo valmistaa neuleita oman mallistonsa lisäksi muille brändeille. Tunnettu design-merk-kien neulojana, koska neuloo myös yksittäiskappaleita. (Kutomo Holopainen 2017.)

MUHOKSEN VILLA OY

Perheyritys Pohjois-pohjanmaalla. Perustettu vuonna 1949 keh-räämöksi, mutta on ottanut neuletuotannon mukaan toimintaansa jo 1950. (Muhoksen villa 2017.)

NEVIL OY

Perustettu 1961. Sijaitsee Tampereella. Päätuoteina ovat pipot ja neuleasusteet sekä lasten villahaalarit (Nevil 2017).

NEVERTEX

Perustettu 1986 Kokkolaan. Tuotannossa pipot, lapaset ja muut pientuotteet. Tavoitteena eettisyys ja ekologisuus myös lankojen osalta (Nevertex 2017).

NOON KNIT OY

Perustettu 2007 Padasjoelle. Valmistaa oman mallistonsa lisäk-si yksittäiskappaleita sekä piensarjoja yrityksille sekä seuroille (Noonknit 2017).

TOP KNIT OY

Sijaitsee Siikaisilla. Valmistaa oman malliston tuotteita, sekä mm. Itaalialaisen Pierre Cardin -malliston neuleita (Topknit 2017).

7. SUOMALAISEN NEULEEN TULEVAISUUS

Neuleen asema osana suomalaista muotoilua on 2010-luvulla vahva. Alalla on meneillään sukupolvenvaihdos. Uusi sukupolvi tuo tullessaan uusia ajatuksia ja toimintamalleja. Uusia neuletehtaita syntyy ja monet suunnittelijat haluavat valmistaa tuotteensa Suomessa tai ainakin lähimaissa.

Tämän tavoitteen toteutumista on mahdollistamassa kuluttajien entistä ekologisempi tapa ajatella. Asenteet suosivat eettisesti tuotettuja ja aikaa kestäviä vaatteita, joiden alkuperä on helppo todentaa. Vielä parempi, jos tuotteeseen liittyy vahva tarina, johon voi samaistua. Yhä useampi on valmis ja kykenevä myös maksamaan tällaisista tuotteista niiden arvoa vastaavan hinnan. Ulkomaisia neuletuotteiden ostajia saattaisi puolestaan kiinnostaa Suomen maine kylmänä, puhtaana ja eksoottisena maana.

Neuleen valmistusta Suomessa puoltavat pienet tuotantoerät. Neuletuotanto on myös automatisoitu pitkälle, joten työvoimakustannusten osuus jää suhteellisen pieneksi.

Villakuitu-, lanka- ja neuleteollisuudella on siis teknisesti ottaen mahdollisuus kehityttyä ja kasvaa. Tuotantotekniikan lisäksi avainkysymyksiä ovat kuluttajia kiinnostavien tuotteiden suunnittelussa onnistuminen, markkinointiosaaminen ja markkinointiresurssien riittävyys. Vaikka uudet vaatetusalan yritykset ovat usein pieniä, eivät Suomen markkinat pitkälle kannu, vaikka ostovoima kehittyisikin suotuisasti. Suomalaisen suunnittelun tunnetuksi tekeminen ulkomailla edellyttää alan yritysten välistä yhteistyötä ja myös valtion panostusta. Ongelmaksi saattaa tulevaisuudessa nousta myös ammattitaidon katoaminen. Neuletekniikan ammatissa ei ole kovin helposti viime vuosina työllistynyt, joten koulutuksen suosio on hiipunut ja koulutuspaikkojen määrää on supistettu. (AMK lehti 2017.)

Käsityöharrastuksena neule todennäköisesti saa uusia ulottuvuuksia ja innovaatiota neulegraffauksen ja -kahviloiden lisäksi. Oma aika on yhä tärkeämpää ja itsetehtyjä tuotteita arvostetaan. Neule saa kulkea mukana kahviloissa, tapaamisissa ja harrastuksissa. Uudet ekologisemmat materiaalit yleistyvät kehittyessään, vaikka varmasti villa pitää pintansa suosikkimateriaalina.

Neuleen terveyttä edistävät tekijät varmasti vaikuttavat tulevaisuudessa uusia materiaaleja kehittäessä. Voisiko lankaa muokkaamalla neuleen terveydellisiä puolia korostaa sekä neuloessa että neuleen ollessa käytössä? Villaan saadaan lisättyä monia ominaisuuksia käsittelyillä sekä keinokuiduilla, mm. kestävyyttä, hengittävyyttä, kutistumattomuutta. Miksi lankaan ei voisi lisätä aineita, jotka helpottavat vaikkapa stressiä, hikoilua tai vapinaa?

Perinteiset neulekuviot ja mallit pysyvät varmasti neuleessa tulevaisuudessa kuten ovat kulkeneet koko neuleen lyhyen historian. Niiden tuomat muistot ja nostalgia sopivat erityisesti suomalaiseen ajastustapaan.

Löytyykö Suomesta
tulevaisuudessa neulealalle osaajia, kun
tekstiilialan koulutuslaitoksia suljetaan?

Ilmastonmuutos sekä väestön kasvu tulevat muuttamaan suhdettamme villaan ja neuleisiin muun kulutuksen ohella. Materiaaleilta vaaditaan pitkää käyttöikää ja helppohoitoisuutta. Uusia materiaaleja kehitetään kiihtyvällä vauhdilla vastamaan kasvavaan kysyntään.

Myös kierratys kiinnostaa. Kierrätetyn kuidun käytöllä säästetään luonnonvaroja kuten vettä ja kemikaaleja. Suomessa on tutkittu villan kierrättämisen mahdollisuuksia mm. Metropolian Kiertovilla-hankkeella. Projektin tarkoituksena on tutkia kierrätetyn villan käyttömahdollisuuksia ja soveltuvuutta teolliseen tuotantoon.

Villa on kuituna arvokas ja kestävä, joten se sopii kierrätykseen hyvin. Tekniikka pitää kuitenkin saada hiottua niin sujuvaksi, että materiaalin hinta pysyy sopivana tuotantoa ajatellen. Hankkeessa tutkitaan sekä käytöstä poistettuja valmisvaatteita (post-consumer) että tehtaiden ylijäämämateriaalin (pre-consumer) soveltuvuutta kierrätykseen. (AMK lehti 2017.)

Ulkomailla tekniikkaa on saatu vietyä jo niin pitkälle, että kierrätetty villakuitu on kuluttajakäytössä. Esimerkiksi urheiluväte valmistaja Patagonia käyttää kierrätettyä villaa neulepuseoissaan. (Patagonia 2017.)

Suomalainen Defacor oy kerää Taito ry:n kanssa yhteistyönä vanhoja villavaatteita valmistakseen niistä öljyn imeytysmateriaalia. Näin villa päätyy käyttöön eikä suoraan kaatopaikalle. (Yle 2016.)

8. OMA POHDINTA

Neuleella on pitkä historia sekä käsityönä että välttämättömänä vaatekappaleena. Neulottu tuote on mukava käytössä. Se on joustava ja käyttäjänsä vartalonmuotoihin mukautuva. Villainen vaate on lämmin ja koska villa on itsepuhdistuva materiaali, sen huolto on suhteellisen helppoa.

Väitetään että Viimeisen sadan vuoden aikana yhteiskunta on muuttunut enemmän kuin todennäköisesti koskaan aiemmin ihmisen olemassaolon aikana. Tapa, jolla arkea elämme, on muuttunut radikaalisti kuljetusvälineiden, yhteydenpitovälineiden, kotitalouskoneiden yms. teknologian kehittymisen myötä. Myös asenteet ja muut arjessa kohtaamamme asiat ovat muuttuneet. Vuoden 1917 nuorella aikuisella olisi ihmettelmistä, jos hän tupsahtaisi tämän päivän Helsinkiin, Sodankylään tai maalaistalon navettaan.

Pohjimmiltaan ihminen ei ole muuttunut niin perusteellisesti kuin päältä näyttäisi. Haluamme edelleen pitää itsemme ja läheisemme lämpiminä, haluamme näyttää mahdollisimman ajanmukaisilta, haluamme elää elämää, joka turvaa hyvinvointimme myös tulevaisuudessa. Meillä on tarve viettää hyvää vapaa-aikaa ja nauttia sosiaalisista suhteista.

Kartoitukseni osoittaa, että tämä pitää paikkansa myös villan ja neuleen osalta menneinä vuosikymmeninä ja nyt. Neule elää ajassa. Kun ajat ovat huonot, itse tekemisen tarve kasvaa. Kun ajat ovat hyvät, itse tekeminen muuttuu harrastukseksi ja tuotteet ostetaan kaupasta. Työvoiman kallistuessa tuotanto siirtyi maihin, joka tarjoaa halvempaa työvoimaa. Kun huoli omasta työpaikasta tai ympäristön tilasta kasvaa, aletaan miettiä uusia keinoja työllistyä ja turvallisemmilta tuntuvia tapoja tuottaa tuotteita. Valveutuneimmat myös miettivät, minkälainen kuluttaminen on viisasta.

Villakuidun suosio ennen ja nyt perustuu luonnonmukaisuuteen ja ekologisuuteen, mitä lisää kuidun kierrätysmahdollisuus. Villa on varsin turvallinen kuitu ja on löytämässä uusia

käyttökohteita esimerkiksi hoitotyössä. Villakuidun huonoja puolia ovat vanuttuvuus ja heikkoa kulutuksen kestävyys voidaan korjata valmistusprosessilla ja kemiallisilla käsittelyillä. Villan sisältämä lanoliini aiheuttaa joillekin allergioita, mutta sekin voidaan poistaa.

Ylläoleva näkyy tällä hetkellä neuletuotannon orastavana kasvuna Suomessa. Tuotanto on toistaiseksi pienimuotoista, mutta toisaalta neuleteollisuuden yritykset ovat olleet Suomessa muutamaa harvaa poikkeusta lukuun ottamatta suhteellisen pieniä. Historian pohjalta näyttäisi siltä, että hyvän tarinan omaavat, pienille kuluttajaryhmille tuotteita tarjoavat yritykset tulevat olemaan suomalaisen neuletuotannon runko tulevaisuudessakin.

”Neule pysyy osana suomalaista elämäntapaa ja palaa taas työllistämään suomalaisia”

Murros työvoiman kysynnässä auttaa saattaa osaltaan olla edistämässä neuletuotannon- ja harrastuksen asemaa. Automaatio syö työpaikkoja ja sekä osa-aikatyö että työttömyys yleistyvät. Hallitus kokeilee kansalaispalkkaa yhtenä ratkaisuna hankalaan tilanteeseen. Onnistuessaan kokeilu lupaa hyvää myös käsityöharrastukselle ja kotimaiselle pientuotannolle. Kansalaispalkan kattaessa perustarpeet voisi lisätuloa hankkia neuletuottajana, -suunnittelijana, -opettajana tai villan tuottajana. Automaatio voi toisaalta mahdollistaa myös laajamittaisemman tuotannon paluun Suomeen.

Tässä työssä en ole voinut mennä kovin syvälle neuletuotannon tekniikkaan tai yritysten kulurakenteeseen. Neulomisessa käytettävät koneet ja laitteet ovat kuitenkin melko yksinkertaisia, joten tuotannon aloittaminen ei edellytä suuria pääomia. Pientuotanto on varsin työvoimavaltaista, mikä kalliiden työvoimakustannusten maassa nostaa hinnat helposti korkeiksi. Suomen markkinoilla ei ole kalliille asusteille riittävästi kysyntää, vaikka suomalaista työtä arvostava asenneilmasto vahvistuisikin edelleen. Ostovoimaisia, yksilöllisyyttä arvostavia kuluttajia on etsittävä myös ulkomailta. Alalla on kuitenkin tulevaisuudenuskoa. Tästä on osoituksena se neuleyritysten kirjo, joka on 2000-luvulla syntynyt.

Paljon merkitsevät villa-alan tuotannon kehittymisessä rohkeiden ja innovatiivisten yrittäjien lisäksi valtion toimet, erityisesti panostus tutkimukseen, koulutukseen ja työvoimakustannusten kehittyminen.

Olen kartoituksessani katsonut tulevaisuuteen varsin positiivisesti ja jättänyt huomioimatta kauhuskenaariot. Peruste tähän on se, että ainakin tähän asti ihmisen historiassa on yleisesti ottaen menty parempaan päin.

Käsityöharrastuksena neulomisen asema on jälleen vahva muutaman vuoden notkahduksen jälkeen. Neulomisen pitkä historia osoittaa, että neulominen tyydyttää osaltaan ihmisille tyypillistä luomisen ja tekemisen tarvetta ja että sen ympärille rakentuu helposti se sosiaalinen verkosto, joka on ihmisten henkiselle hyvinvoinnille välttämätön. Uudet välineet monipuolistavat yhteydenpitoa ja tiedonjakoa. Laajeneva neulojajoukko on tehnyt tilaa myös harrastusta tuleville yritystoiminnoille langantuottajista neulekahviloihin.

Tässä työssä ei ole pohdittu lampaankasvatuksen ympäristö- ja etiikkakysymyksiä. Villan tuotannossa käytetään joissain tapauksissa menetelmiä, jotka ovat ongelmallisia sekä ympäristön että eläinten suojelun kannalta. Näiden ratkaiseminen on kriittistä myös villan käytön tulevaisuudelle, joka monilta osin näyttää valoisalta.

9. LOPUKSI

Neulealalle Suomessa syntyy jatkuvasti uusia pieniä neuletuotteita valmistavia yrityksiä, kollektiiveja ja osuuskuntia. Neuletuotemerkki on mahdollista perustaa hyvinkin pienellä alkupääomalla neuletehtaiden muutettua toimintaansa niin, että pientuotanto ja pienet minimiäuserät ovat mahdollisia. Tutkielmaa tehdessäni huomasin, että monet suomalaiset tuotemerkit valmistavat samantapaisia tuotteita samoille kohderyhmille ja monet merkit nojaavat pienneuletuotteisiin, kuten pipoihin ja huiveihin. (Vrt. Alina Piu, Myssy ja Super Yellow) ja osalla merkeistä on neulepuseroita ja tunikoita.

Suomalaisilla brändien pitäisi nähdäkseni viedä tuotteitaan nykyistä vahvemmin ulkomaille, tärkeimpinä maina Saksa ja Ranska. Tekstiilialan vienti on vuonna 2017 hyvässä nousussa, joten suunta on oikea. Pienten merkkien tekeminen tunnetuksi ulkomaiden markkinoilla vaatii päättäväisyyden lisäksi pääomaa, hyvän idean ja yritysten yhteistyötä markkinoinnissa ja myynnin järjestämisessä. Kilpailu on kovaa, mikä asettaa paineita markkinoinnille, mutta toisaalta sosiaalinen media ja internet helpottaa oman kohderyhmän löytämistä, jos niiden käytön hallitsee. Oikein hoidettuina hyvät nettisivut ja aktiivisuus sosiaalisen median kanavissa, kuten Facebook, Instagram ja LinkedIn, saattavat hyvinkin riittää oman asiakaskunnan tavoittamiseen.

Jos perustaisin neulealan yrityksen suuntaisin merkilläni ensisijaisesti ulkomaille. Tutkisin, mikä suomalaisessa muotoilussa voisi viehättää ulkomailla. Mitä uutta voisni keksiä ja mitä voisi yhdistää eri kulttuurien pukeutumisesta laajasti toimivaksi neuletuotteeksi? Uutta merkkiä perustettaessa on tärkeää löytää oma kohderyhmä. Tuotteesta pitää löytyä jotain sellaista, mitä muilta merkeiltä ei vielä löydy. Ekologisuus on tärkeää niin kuluttajille kuin minullekin, samoin on yritystoiminnan läpinäkyvyys, josta puhutaan koko ajan enemmän.

Varmistaisin tuotteen laadun ja pitkäikäisyyden ja panostaisin markkinointiin, nettisivuihin ja tarinaan. Tutkisin ensimmäi-

seksi Saksan ja Ranskan nousevia tuotemerkkejä ja pohtisin, mikä heidän tuotteissaan myy ja mitä voisin heiltä oppia. Poh-tisin myös Japanin markkinoita. Niillä suomalaisella estetii-kalla on vahva maine.

Toivoisin löytäväni sopivan kollektiivin, osuuskunnan tai yh-teistyöyrityksiä jakamaan kustannuksia ja työtaakkaa. Yksin ei selviä juuri kukaan. Toki ryhmän pitää olla toimiva ja ihmisten samoilla linjoilla toiminnastaan, mutta hyvästä ryhmästä uusi yrittäjä saa tarvittavaa tukea vaikeisiin ja isoihinkin päätök-siin.

LÄHTEET

A. Hausmann 1950, Neuletöitä ja kankaita. Helsinki, Otava

Allergysymptomsx. Wool Allergy.

<<http://allergysymptomsx.com/wool-allergy.php>> (luettu 6.5.2017)

Almay, Mirja & Luutonen, Marketta & Mitronen, Kyllikki 1991. Sydämen lämmittäjiä ja tikkuripaita, Helsinki: Tammi.

Anna 2016. Muoti.

<<https://anna.fi/tyyli/muoti/syksyn-talven-trendikkaimmat-pipot-nayttavia-varikkaita>> (luettu 1.4.2017)

Anna 2016. Syksyn ja talven trendikkäimmät pipot näyttäviä ja värikkäitä.

<<https://anna.fi/tyyli/muoti/syksyn-talven-trendikkaimmat-pipot-nayttavia-varikkaita>> (luettu 1.4.2017)

Archive 2013. Klingendahl.

<<http://archive.is/o6DnN>> (luettu 15.4.2017)

Askel terveyteen 2017. Lankaterapiaa, neulomisen hyödyt.

<<https://askelterveyteen.com/lankaterapiaa-neulomisen-hyodyt/>> (luettu 17.4.2017)

Drop Design 2017. Granstudio.

<<http://www.garnstudio.com>> käyty 17.4.2017

Eazine Articles 2007. Early History of Knitting.

<<http://ezinearticles.com/?An-Early-History-of-Knitting&id=804092>> (luettu 17.4.2017)

Fabebook 2017b. Group : voihan villasukka

<https://www.facebook.com/groups/voihanvillasukka/?ref=br_rs> (käyty 18.4.2017)

Facebook 2017, Punomo.

<<https://www.facebook.com/groups/kaspaikka/>> katsottu 17.4.2017

Facebook 2017a. search keywords : Neulo.

<https://www.facebook.com/search/str/neulo/keywords_groups> (Käyty 18.4.2016)

Facebook 2017c. Group : villasukka myyntitori.

<https://www.facebook.com/groups/1465581397061853/?ref=br_rs> (käyty 18.4.2017)

Facebook 2017d. Group : villasukka ABC.

<https://www.facebook.com/groups/701146759966039/?ref=br_rs> (käyty 18.4.2017)

Facebook 2017e. Group : iloinen villasukka.

<<https://www.facebook.com/groups/345110145677003/>> (käyty 18.4.2017)

Factretriever 2017. Knitting Facts.

<<https://www.factretriever.com/knitting-facts>> (luettu 8.3.2017)

Granstudio 2017. Home.

<<http://www.garnstudio.com/home.php?cid=11>> (luettu 17.4.2017)

Helsingin Kaupungin kirjasto 2017. Kysy-palsta.

<kysy-palsta <http://www.kysy.fi/kysymys/moro-kukapa-onkaan-keksinyttehnyt-esimmaisena-villasukan-kantaan>> (luettu 1.3.2017)

Helsinki missio 2017. Kauppa.

<<http://verkkokauppa.helsinkimissio.fi/store/product/villasukat-pinkki>> (luettu 14.4.2017)

Iltasanomat 2016. Mummomuoti jyrää! Tässä on talven himoittu hittipipo.

<<http://www.is.fi/mystyle/art-2000002213829.html?nomobile=2>> (luettu 1.4.2017)

Iltasanomat 2017. My style.

<<http://www.is.fi/mystyle/art-2000002213829.html?nomobile=2>> (luettu 1.4.2017)

Image 2016. Päähän pinttymä.

<<http://www.image.fi/image-lehti/paahanpinttyma-eli-kaikki-mita-pipoista-pitaisi-tietaa-juuri-nyt>> (luettu 1.4.2017)

Knitting History Forum 2017. A short history of machine knittig.

<<http://knittinghistory.co.uk/resources/a-short-history-of-machine-knitting/>> (luettu 10.3.2017)

Kulttuurivale 2017.

<kulttuureivale.fi> (käyty 17.4.2017)

Kutomo Holopainen 2017.

<<http://www.kutomoholopainen.fi>> (käyty 17.4.2017)

Lammasyhdistys 2017. Jalostus.

<<http://lammasyhdistys.fi/jalostus/rodut/suomenlammas/>> (katsottu 7.5.2017)

Lankamaailma 2017. Bambusekoitelangat.

<<http://www.lankamaailma.fi/langat/bambusekoitelangat.html>> (luettu 5.4.2017)

Lentävälapanen 2017.

<lentavalapanen.fi> (luettu 15.4.2017)

Loftet 2017. Neulekahvila.

<<http://www.loftet.fi/kurssit-nayttelyt/neulekahvila/>> (luettu 15.4.2017)

Mainonta ja markkinointi Marmai 2016. Novita on arvostetuin harrastelehti.

<<http://www.marmai.fi/uutiset/novita-on-arvostetuin-harrastelehti-6594423>> (luettu 18.4.2017)

Marjo-Riitta Simpanen, Päivi Marjanen, Vuokko Isaksson ja Raija Manninen 2003 Lyhyt oppimäärä koulukäsityöhön. Suomen käsityön museon julkaisuja 21. Jyväskylä

Martat 2009. Sukkarekka kiertää Suomea.

<<http://www.martat.fi/info/ajankohtaista/sukkarekka-kiert-suomea/>> (luettu 1.4.2017)

Martat 2011. Marttojen Sukkarekka vuoden paras yhteiskunnallinen viestintäteko.

<<https://www.martat.fi/ajankohtaista/marttojen-sukkarekka-vuoden-paras-yhteiskunnallinen-viestintateko>> (luettu 20.4.2017)

Mitronen, Kyllikki & Vilkkumaa, Liia 2009. Sukkasillaan. Helsinki: Tammi

Muhoksen villa 2017.

<<http://www.muhoksenvilla.com>> (käyty 26.4.2016)

Neuleverkkolehti Ulla 2017.

<<http://www.ullaneule.net/0117/artikkelit.html>> (luettu 17.4.2017)

Nevertex 2017.

<Nevertex.fi> (käyty 17.4.2017)

Nevil 2017.

<<http://www.nevil.fi/>> (käyty 17.4.2107)

Noonknit 2017.

<<http://www.noonknit.fi>> (käyty 17.4.2017)

Novita 2017. Novita Oy.

<<https://www.novitaknits.com/fi/fi/novita-oy>> (luettu 25.3.2017)

Novita Knits 2016. Villasukat veteraaneille.

<[Villasukat veteraaneille https://www.novitaknits.com/fi/fi/villasukat-veteraaneille](https://www.novitaknits.com/fi/fi/villasukat-veteraaneille)> (luettu 25.3.2017)

Novita Knits 2017.

<www.novitaknits.com> (luettu 28.3.1027)

Omin käsin 1/1942, Otin käyttöön koirankarvan ja vuohenvillan

Onnenapiloita blogi 2015, muoti 1950-luvulla.

<<http://onnenapiloita.blogspot.fi/2015/03/muoti-1950-luvulla.html>> (luettu 5.3.2017)

Patagonia 2017. Recycled Wool.

<<http://www.patagonia.com/recycled-wool.html>> (käyty 16.4.2017)

Pia Ketola, Eija Bukowski, Leena Kokko, Anne Bäcklund & Sari Suuronen 2014, , Sukupolvien silmukat, Helsinki: Maahenki

Pirtin kehräämö 2017a. Kampalangat.

<<http://www.pirtinkehraamo.fi/kampalangat?tm=verkkokauppa>> (luettu 17.4.2017)

Pirtin kehräämö 2017b. Karstalangat.

<pirtinkehraamo.fi/karstalangat> (luettu 18.4.2017)

Punainen risti 2017. Lahjoitukset.

<<https://www.punainenristi.fi/lahjoitukset/vaatelahjoitus/tee-itse-avustustarvikkeita>> (luettu 14.4.2017)

Punomo 2017a. Körnsäsin paita.

<<http://teeitse.punomo.fi/home/savonlinna/neuleperinne/Korsnas.htm>> (luettu 5.3.2017)

Punomo 2017b. Tikkuripaita.

<<http://teeitse.punomo.fi/home/savonlinna/neuleperinne/tikkuri.htm>> (luettu 5.3.2017)

Puntila, Marja-Leena 2010, Suomen lammasyhdistys, PDF Villaopas, Villan anatomia, ominaisuudet ja laatuun vaikuttavat tekijät, Suomen Lammasyhdistys ry, s. 4.

Raverly 2017, etusivu.

<<https://www.ravelry.com/account/login>> (käyty 17.4.2017)

Riikka-Piika 2017. Neulekahvila Riikka Piika.

<<https://www.facebook.com/Riikka-Piikan-neulekahvila-368081699971916/about/>> (luettu 15.4.2017)

Savonsanommat 2017.

<savonsanommat.fi> (käyty 17.4.2017)

Sinkka 2016. Näkyväksi neulottu.

<<http://www.sinkka.fi/nayttely/nakyvaksi-neulottu-lankapohjaista-taidetta-meilta-ja-muualta>> (luettu 6.5.2017)

Snurre 2017, etusivu .

<www.snurre.fi> (käyty17.4.201)

Suomen käsityömuseo 2003. Vaihduvat näyttelyt.

<<http://www.craftmuseum.fi/nayttelyt/vaihduvat/03kononen.htm>> (luettu16.4.2017)

Suomi Finland 100 2017. Villasukkakeräys juhluvuonna syntyville.

<<http://suomifinland100.fi/project/villasukkakerays-juhlavuonna-syntyville/>> (luettu 14.4.2017)

Suomi Finland 100, 2017. Villasukka keräys juhluvuonna syntyville.

<<http://suomifinland100.fi/project/villasukkakerays-juhlavuonna-syntyville/>> (luettu 14.4.2017)

Tekstiiliteollisuus 2017.

<<http://www.tekstiiliteollisuus.fi>> (luettu 17.4.2017)

Tenhosaari, Anja 2016. Pohjoisen käsityökieltä.

<<https://punomo.npn.fi/tekniikat/neulonta-tekniikat/suomalaisia-perinneneuleita-ja-lankatekniikoita/>> (luettu 5.3.2017)

Tetri, Anna-Karoliina 2015. Perinteiset villasukat, Helsinki: Moreeni.

The Spruce 2017. What is a Wool Allergy.

<<https://www.thespruce.com/what-is-a-wool-allergy-2116305>> (luettu 6.5.2017)

Timo Jakonen 2005. Puikot kilisten historiaa eläväksi. Turun Sanomat.

<<http://www.ts.fi/viihde/1074062781/Puikot+kilisten+historiaa+elavaksi>> (leuttu 20.3.2017)

Topknot 2017.

<[Topknot.fi](http://www.topknot.fi)> käyty (17.4.2017)

Tuovinen, Heli 2008. Lapin lampolasta terveydenhoitotuotteeksi, PDF Hoitava Villa – HoiVi - tutkimus- ja tuotekehityshanke.

Turun sanoma 2004. Kun poika pipon virkkasi.

<<http://www.ts.fi/viihde/1074001285/Kun++poika+PIPON++virkkasi>> (luettu 2.4.2017)

Wikipedia 2016a, Jussipaita.

<<https://fi.wikipedia.org/wiki/Jussipaita>> (luettu 2.4.2017)

Wikipedia 2016b. Tyyne-Kerttu Virkki.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Tyyne-Kerttu_Virkki> (luettu16.4.2017)

Wikipedia 2017a. Wool.

<<https://www.wikipedia.org/wiki/wool>> (luettu 17.4.2017)

Wikipedia 2017b. Villa.

<<https://fi.wikipedia.org/wiki/Villa>> (luettu 20.4.2017)

Wikipedia 2017d. History of knittig.

<https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_knitting#1990s> (luettu 18.4.2017)

Wikipedia 2017e: Villayhtymä.

<<https://fi.wikipedia.org/wiki/Villayhtym%C3%A4>> (katsottu 11.4.2017)

Wikipedia 2017g. history of knitting 1990s.

<https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_knitting#1990s>

Wikispaces 2017a. Lammas.

<<https://lammas.wikispaces.com/suomenlammas>> (luettu 17.4.2017)

Wikispaces 2017b. Villan tuotanto.

<<https://lammas.wikispaces.com/Villantuoatanto>> käyty 18.4.2017

William Cotton 2017. Knitting Together.

<<http://www.knittingtogether.org.uk/behind-the-scenes/the-people/william-cotton-c1819-1887/>> (luettu 10.3.2017)

Virkkimuseo 2017. Omin käsin muistojen keruu.

<<http://www.virkkimuseo.com/omin-ksin-muistojen-keruu>> (luettu16.4.2017)

Woolmark 2017. Sleep Research.

<Sleep Research, The latest scientific results, Woolmark http://www.woolmark.com/globalassets/woolmark/resources/benefits-of-wool/sleep_benefits_wool.pdf>(luettu 7.5.2017)

Yhteishyvä 2014. Langat, ostajan opas.

<<https://www.yhteishyva.fi/arjen-apu/langat-ostajan-opas/05396056>> (luettu 5.4.2017)

Yle 2013. Äijät ja lumilautailijat löysivät virkkaamisen.

<<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/05/20/aijat-ja-lumilautailijat-loysivat-virkkaamisen>> (luettu 2.4.2017)

Yle 2014. Elävä arkisto, Tekstiiliteollisuus.

<<http://yle.fi/vintti/yle.fi/teema/ohjelmat/juttuarkisto/elava-arkisto-tekstiiliteollisuus.html>> (luettu 16.4.2017)

Yle 2017b. Uutiset.

<<http://yle.fi/uutiset/3-7765244>> (luettu 14.4.2017)

Yle, 2016. Vanha villapaitasi saa uuden elämän askarteluhoopana.

<<http://yle.fi/uutiset/3-8652257>> (käyty 16.4.2017)

KUVALÄHTEET

KUVA 1. Lammas, Pinteres.com <<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/564x/ca/08/93/ca-0893010d595a80198925460948dda5.jpg>>

KUVA 2. <<http://www.palviaisenlammastila.fi/lammastuotteet>>

KUVA 3. neulovat kädet, Pinterest <<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/564x/74/75/77/7475772dc11a-2f09d6dd9a444da7572a.jpg>>

Kuva 4. tikkurinpaita <https://hailuodossa.files.wordpress.com/2015/09/img_2286.jpg>

Kuva 5. Kuvakokoelma <Novita.fi/fi/villasukat>

Kuva 6. Körnsäsin paita: Marketta Luutonen, Annamaija Bäckman, Gunnar Bäckman, Lankapaitoja ja muita asusteita 2016, maahenki, helsinki

Kuva 7. Lankakerät <<https://www.novitaknits.com/fi/fi/langat/novita-7-veljesta>>

Kuva 8. Jussipaita, Nuutisen Kutomo <http://www.nuutisenkutomo.fi/tuotteet.html?id=1/12>

Kuva 9. Punomo, Tikkuripaita <<http://teeitse.punomo.fi/home/savonlinna/neuleperinne/tikkuri.htm>>

Kuva 10. Klingendahlin tehtaas <<http://archive.is/o6DnN>>

Kuva 11. Ominkäsin lehden kannet <<https://www.antikvariaatti.net/type.php?id=3&page=4&category=1399>>

Kuva 12. Tyyne-Kerttu Virkki <<http://www.virkkimuseo.com/>>

Kuva 13. Shaalit lämmittivät hartioita, Kotiliesi 1925 nro 10, sivu 17.

Kuva 15. Muoti oli aisellista, Hopea Peili-lehti 1953 nro 9, sivu 32

Kuva 16. Revontulipaita: Novita, Pinterest <<https://fi.pinterest.com/pin/556194622709846861/>>

Kuva 17. Kodin pukimet kansikuvia vuosilta 1957 ja 1961

Kuva 18. Knittax neulekoneen mainos vuodelta 62

Kuva 19. Ahkeraliisan kansikuvia vuosilta 1962 ja 1965

Kuva 20. Neulekoneella nopeasti: Aukema Suurikäsiylehdestä vuodelta 1974 nro 7. s. 14-15

Kuva 21. Lasten muotia Rondonella lehdestä

Kuva 22. Muoti + Kauneus - lehden kansikuvia 1970-luvulta

Kuva 23. 80-luvun muotia Suurikäsiylehden sivuilta 1980-luvulta

Kuva 24. Sirkka Könösen töitä < http://www.taitoshop.fi/Tarvikepaketit/Neulepaidat/PAITA_Metsa_kukkii_tumma>

KUVA 25. Perinneneulekuviot, Aukeama Suurikäsiylehdestä vuodelta 1992 nro 10, sivu 4

KUVA 26. Anni Nykänen, Mummo-sarjakuva <<http://mummo.sarjakuvablogit.com/2010/12/>>

KUVA 27. Jacques Cousteau <<https://www.kidsdiscover.com/quick-reads/jacques-cousteau-revolutionized-underwater-exploration/>>

KUVA 28. Samujin Pipo < Samuji Chunky Beanie <<http://www.samuji.com/t/categories/accessories>>

KUVA 29. Martat opettavat neulontaa <<https://www.martat.fi/wp-content/uploads/2016/12/Dia2-1.jpg>>

KUVA 30. Pampulat puussa <http://omakotilehti.com/wp-content/uploads/2012/08/IMG_1369_netti.jpg>

KUVA 31. Kaija Papu, virkkattu puu <<http://mrkaijapapu.wixsite.com/info/copy-of-pitsihilli>>

KUVA 32. Agata Olkeksiak, Our Pink House <<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vaaleanpunainen-viljalalo-hammastyttaa-keravalla/6045260>>

KUVA 33. Kuva kokoelma, Liisa Hietanen <<http://liisahietanen.com/index.php?/works/>>

KUVA 34 Sanni Weckman, Hillevi <<http://www.lukupino.com/2017/03/nakyvaksi-neulottu-yarn-visions.html>>

KUVA 35. Neulekahvila Lentävä lautanen <<http://lentavalapanen.fi/>>

KUVA 36. Kuvakaappaus <<https://www.ravelry.com/account/login>>

KUVA 37. Veera Välimäki <<http://100-rain.blogspot.fi/>>

KUVA 38. Neulova narttu <<http://neulovanarttu.blogspot.fi/> 17.4.2017>

KUVA 39. Lankahelvetti < <http://www.lankahelvetti.net/search/label/neulominen>>

KUVA 40. Missä neuloimme kerran <<http://missaneuloimmekerran.blogspot.fi/> 17.4.2017>

KUVA 41. Ari Holopainen <<http://www.keski-uusimaa.fi/artikkeli/288953-holopaisen-kutomo-neuloo-huippumuo-tia>>

KUVA 42. Agtuvi <<http://www.kivatshop.fi/page/13/#section1>>

KUVA 43. Alina Piu <<https://www.alinapiu.com>>

KUVA 44. Alpa <<http://alpa.fi/>>

KUVA 45. Arela <<https://www.arelastudio.com>>

KUVA 46. Helsingin Villasukkatehdas <<http://helsinginvillasukkatehdas.fi>>

KUVA 47. Kaino <<http://kaino.fi/>>

KUVA 48. Myssy Farmi <<http://www.myssyfarmi.fi/who>>

KUVA 49. Ruskovilla <<http://www.ruskovilla.fi/Tuotteet/Lapset/Merinovilla>>

KUVA 50. Super Yellow <<http://www.superyellow.com>>

KUVA 51. Uhana Design <<http://www.uhanadesign.fi/#collections>>

KUVA 52. Vaiko <<http://www.vaiko.fi>>

KUVA 53. Tanja Kallio Design <<https://www.tanjakalliodesign.fi/kaulaliinat-scarfs>>